

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

SAKON NAKHON
จังหวัดสกลนคร

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมก็สามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้านที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <http://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดสกลนคร
<http://www.ddd.go.th/AgriMap/Data/NE/snk.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “สกลนคร”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	5
2.1 ข้าว	6
2.2 ยางพารา	13
2.3 มันสำปะหลัง	19
2.4 อ้อยโรงงาน	25
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	31
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	35
เอกสารอ้างอิง	41
ภาคผนวก	43

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดสกลนคร	4
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดสกลนคร	6
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดสกลนคร	7
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	11
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารา รายอำเภอ จังหวัดสกลนคร	14
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	18
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลัง รายอำเภอ จังหวัดสกลนคร	20
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	24
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดสกลนคร	26
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	30
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอจังหวัดสกลนคร	45
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดสกลนครจำแนกรายอำเภอ ตำบล	54
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดสกลนคร	56
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	58
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจังหวัดสกลนคร	60
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดสกลนคร	61
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดสกลนคร	62

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินชุมพลบุรี	49
ภาพที่ 2	หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินขำนิ	50
ภาพที่ 3	หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินละหานทราย	51
ภาพที่ 4	หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินภูพาน	52
ภาพที่ 5	หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินยางตลาด	53
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดสกลนคร	63
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสกลนคร	64
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดสกลนคร	65
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสกลนคร	66
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดสกลนคร	67
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสกลนคร	68
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดสกลนคร	69
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสกลนคร	70

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดสกลนครมีพื้นที่ 9,605.764 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,003,602 ไร่ ตั้งอยู่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 18 อำเภอ 125 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) จังหวัดสกลนครมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 8 มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 10 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากร 1,146,936 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ จังหวัดบึงกาฬและจังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อ จังหวัดนครพนม
ทิศตะวันตก	ติดต่อ จังหวัดอุดรธานี

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดสกลนครโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง ล้อมรอบด้วยภูเขาที่ปกคลุมด้วยป่าไม้ ด้านทิศใต้เป็นที่อกเขาสูง มีบึงหนองหารที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศ เป็นแหล่งน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัด พื้นที่แบ่งเป็น

- 1) ที่ราบสูง อยู่ด้านเหนือของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ้านม่วง คำตากล้า สว่างแดนดิน อากาศอานวย และเจริญศิลป์ สูงกว่าระดับทะเลปานกลางเฉลี่ย 172 เมตร
- 2) ที่ราบลุ่มลอนคลื่นไม่สม่ำเสมอ ด้านเหนือของอำเภออากาศอานวยส่วนที่ติดกับแม่น้ำสงครามเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ส่วนใหญ่เป็นป่าทามและที่รกร้างว่างเปล่า ด้านใต้มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะขนาดใหญ่ เรียกว่าแอ่งสกลนคร จุดต่ำสุดของแอ่งคือทะเลสาบหนองหาน อำเภอเมืองสกลนคร

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดสกลนครเป็นแบบร้อนชื้นหรือภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา (Aw) ตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิปปิน ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไปและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก เดือนสิงหาคมมีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็นและแห้งอากาศหนาวมากที่สุดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดสกลนคร แบ่งตามภูมิสิณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และ วัตถุประสงค์กำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain) ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม แบ่งเป็น

(1) สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เนื้อดินค่อนข้างหยาบ อาทิ ชุดดินชุมพลบุรี (Chp)

(2) ลุ่มหลังสันดินริมน้ำ (Back swamp, basin) เป็นที่ลุ่มน้ำซึ่งอยู่ระหว่างสันดินริมน้ำกับตะพักลำน้ำหรือด้านข้างหุบเขา การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ดินลึกมาก เนื้อดินเหนียวละเอียด สีเทาและน้ำตาลปนเทา อาทิ ชุดดินศรีสงคราม (Ss)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุประสงค์กำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเป็นขั้น ๆ แต่ละข้างอาจมีตะพักได้หลายระดับ ประกอบด้วย

(1) สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เนื้อดินค่อนข้างหยาบ เช่น ชุดดินหนองบุญนา (Nbn)

(2) ส่วนต่ำของสันดินริมน้ำ (Lower part of levee) เป็นดินลุ่ม มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินร่วนหยาบถึงดินทรายแบ่งละเอียด มีสีเทาและน้ำตาลปนเทา การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เช่น ชุดดินจักราช (Ckr) ชุดดินธาตุพนม (Tp) ชุดดินธวัชบุรี (Th) และชุดดินศรีขรภูมิ (Sik)

3) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุประสงค์กำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) พื้นที่แบบราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็วในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบ หรือตามร่องระหว่างที่ดอนหรือเนิน เนื้อดินส่วนใหญ่มีทรายปน มีสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดสีต่าง ๆ ถัดขึ้นมาบริเวณพื้นที่ที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง และเหลือง และมีจุดประสีเทาค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงตอนบนเนื่องจากการขังน้ำ พบจุดประสีเหลือง น้ำตาล หรือแดงในดินล่าง มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง อาจพบชั้นดินเหนียวในตอนล่างของหน้าตัด และอาจพบชั้นลูกรังในช่วงที่เปลี่ยนจากเนื้อดินหยาบเป็นเนื้อดินละเอียด ค่าปฏิกริยาดินในสนามส่วนใหญ่เป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง

เช่น ชุดดินขำนิ (Cni) ชุดดินละหานทราย (Lah) ชุดดินมหาสารคาม (Msk) ชุดดินโพนพิสัย (Pp) ชุดดินเรณู (Rn) ชุดดินปลาปาก (Ppk) ชุดดินท่าอุเทน (Tu)

(2) พื้นที่เป็นแบบลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงสภาพพื้นที่แบบเนินเขา ดินส่วนใหญ่มีการระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง เหลือง น้ำตาลปนแดง เหลืองปนแดง จนถึงสีแดง เนื้อดินมีทรายปนอย่างชัดเจน บางบริเวณพบลูกรังในหน้าตัดดิน ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง เช่น ชุดดินสีทน (St) พบบริเวณพื้นที่ลักษณะเป็นร่อง ชุดดินร้อยเอ็ด (Re) พบบริเวณพื้นที่ลักษณะเป็นที่ราบ เช่น ชุดดินพระทองคำ (Ptk) ชุดดินคำบง (Kg) ชุดดินปักธงชัย (Ptc) และชุดดินห้วยแถลง (Ht) เป็นต้นพบบริเวณพื้นที่ลักษณะเป็นที่ค่อนข้างราบถึงเป็นลูกคลื่น สำหรับดินที่เกิดความไม่ต่อเนื่องทางธรณีวิทยา (Lithologic discontinuities) มักเป็นชั้นดินทรายในตอนบนและเปลี่ยนเป็นดินเหนียวหรือชั้นหินพื้น (weathering insitu) ในตอนล่าง (Abrupt textural change) เช่น ชุดดินพล (Pho) ชุดดินเขมรราชู (Kmr) ชุดดินหนองบัวแดง (Nbd) และชุดดินโนนแดง (Ndg) เป็นต้น

4) พื้นเกือบราบ (Peneplain) เป็นภูมิลักษณะของพื้นผิวดินภายหลังการกร่อน เกิดจากการผุพังด้วยกระบวนการกร่อนทำลายโดยน้ำ ทำให้พื้นที่สูงเดิมซึ่งขรุขระและสูงต่ำแตกต่างกันมาก มีระดับต่ำลงจนมีลักษณะคล้ายลูกคลื่นลอนลาดหรือพื้นที่เกือบราบ วัตถุประสงค์กำเนิดดินเกิดจากการผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกล ดินจึงมีลักษณะเด่นตามวัตถุประสงค์กำเนิดหรือหินที่รองรับอยู่ด้านล่างและระดับการพัฒนาตัวของดิน จังหวัดสกลนครพบพื้นที่ที่พัฒนาจากหินทราย ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นทรายปนดินร่วนถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีถึงมากเกินไป พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินภูพาน (Pu) และวังน้ำเขียว (Wk) เป็นต้น

5) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัด ในภาพที่ 1 – 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดสกลนคร จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดสกลนคร

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	346,368	5.77
พื้นที่เกษตรกรรม	3,902,515	65.00
พื้นที่นา	2,531,016	42.16
พืชไร่	563,619	9.39
ไม้ยืนต้น	754,261	12.56
ไม้ผล	21,934	0.37
พืชสวน	9,372	0.16
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	12,503	0.21
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	8,190	0.14
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	1620	0.03
พื้นที่ป่าไม้	1,190,346	19.83
พื้นที่น้ำ	319,212	5.32
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	245,162	4.08
รวม	6,003,603	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2562

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดสกลนครมีเนื้อที่ชลประทาน 310,995 ไร่ (ร้อยละ 5.18 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 14 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 31 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้ รวม 810 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำน้ำอูน มีระดับกักเก็บอยู่ที่ 520 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 64.21 ของน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดสกลนคร (ตารางผนวกที่ 2 และตารางผนวกที่ 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดสกลนคร มีเนื้อที่ 1,263,722 ไร่ (ร้อยละ 13.33 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอบ้านม่วง อำเภอกระนวน และอำเภอดำตาล้า ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมเกษตร จังหวัดสกลนคร มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 257,349 ราย รวมพื้นที่ 2,818,901 ไร่ กิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวนาปรัง ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ยูคาลิปตัส เป็นต้น (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร พื้นที่ 1,079 ไร่ เกษตรกร 107 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 16 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก คือ คราม ขมิ้นชัน กระเจี๊ยบแดง ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดสกลนครมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 50 แห่ง และมีโรงงานทางการเกษตร 70 แห่ง โดยมีที่ตั้งสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด 45 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูปโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดสกลนคร

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	2,392,797	61.31
2. ยางพารา	430,636	11.03
3. มันสำปะหลัง	283,633	7.27
4. อ้อยโรงงาน	140,426	3.60

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดสกลนคร จากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีความเหมาะสมในการปลูกข้าว จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 398,463 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.12 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน 4,904,998 ไร่ พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 64,551 ไร่ อำเภอพรรณานิคม 62,931 ไร่ และอำเภอเมืองสกลนคร 60,415 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,202,652 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.52 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 172,060 ไร่ อำเภอนวนนิवास 165,770 ไร่ และอำเภอกุสุมาลย์ 131,230 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 617,151 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.58 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 133,602 ไร่ อำเภอเมืองสกลนคร 104,355 ไร่ และอำเภอพรรณานิคม 56,185 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,686,732 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 318,641 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.97% ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองสกลนคร 56,662 ไร่ อำเภอสว่างแดนดิน 52,253 ไร่ และพรรณานิคม 49,272 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 880,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 73.17% ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 133,532 ไร่ อำเภอนวนนิवास 125,566 ไร่ และอำเภอกุสุมาลย์ 94,276 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 503,414 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.57% ของพื้นที่ ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 102,130 ไร่ อำเภอเมืองสกลนคร 84,605 ไร่ และอำเภอพรรณานิคม 53,170 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 690,743 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดสกลนครมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 402,474 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มี พื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอวานรนิวาส 55,049 ไร่ รองลงมาได้แก่อำเภอสว่างแดนดิน 50,826 ไร่ อำเภอเมืองสกลนคร 50,362 ไร่ และอำเภอกุสุมาลย์ 39,699 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 79,821 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.03 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอวานรนิวาส 14,845 ไร่ อำเภอพรรณานิคม 13,659 ไร่ และ อำเภอสว่างแดนดิน 12,298 ไร่

2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 322,653 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.83 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองสกลนคร 46,609 ไร่ อำเภอวานรนิวาส 40,204 ไร่ และอำเภอสว่างแดนดิน 38,528 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดสกลนคร

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
กุตบาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	792 (100.00%)	21,709 (100.00%)	37,108 (100.00%)	64,373 (100.00%)	123,982 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	792 (100.00%)	17,303 (79.71%)	31,965 (86.14%)	606 (0.94%)	50,665 (40.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	4,406 (20.29%)	-	--	4,406 (3.55%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,929 (100.00%)	131,230 (100.00%)	-	141,899 (100.00%)	282,058 (100.00%)
กุสุมาลย์	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	61,845 (69.27%)	94,276 (71.84%)	-	71,754 (50.57%)	172,214 (61.06%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,744 (30.73%)	36,955 (28.16%)	-	-	39,699 (14.07%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
คำตากกล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,898 (100.00%)	63,855 (100.00%)	9,737 (100.00%)	146,464 (100.00%)	223,954 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,248 (57.67%)	42,464 (66.50%)	7,227 (74.22%)	50,635 (34.57%)	102,574 (45.80%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,650 (42.33%)	21,391 (33.50%)	-	-	23,041 (10.29%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	26,218 (100.00%)	18,781 (100.00%)	36,030.3 (100.00%)	44,458 (100.00%)	125,487 (100.00%)
โคกศรีสุพรรณ	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	24,100 (91.92%)	15,786 (84.05%)	30,001 (83.27%)	2,426 (5.46%)	72,312 (57.63%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,118 (8.08%)	2,996 (15.95%)	-	-	5,114 (4.08%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	18,108 (100.00%)	50,314 (100.00%)	545 (100.00%)	157,184 (100.00%)	226,151 (100.00%)
เจริญศิลป์	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	10,905.9 (60.23%)	36,052 (71.65%)	544 (99.86%)	56,939.7 (36.22%)	104,441 (46.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,202 (39.77%)	14,262 (28.35%)	-	-	21,464 (9.49%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,919 (100.00%)	18,954 (100.00%)	23,648 (100.00%)	30,770 (100.00%)	75,291 (100.00%)
ต่างอย	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,919 (100.00%)	15,263 (80.53%)	21,124 (89.32%)	887 (2.88%)	39,193 (52.05%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,691 (19.47%)	-	-	3,691 (4.90%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,914 (100.00%)	4,999 (100.00%)	18,616 (100.00%)	60,750 (100.00%)	86,279 (100.00%)
นิคมน้ำอูน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,914 (100.00%)	2,794 (55.90%)	15,213 (81.72%)	267 (0.44%)	20,188 (23.40%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	2,205 (44.10%)	-	-	2,205 (2.56%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
บ้านม่วง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,274 (100.00%)	77,081 (100.00%)	45,822 (100.00%)	301,450 (100.00%)	447,628 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	16,722 (71.85%)	45,936 (59.59%)	30,152 (65.80%)	65,196 (21.63%)	158,006 (35.30%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	6,553 (28.16%)	31,144 (40.40%)	-	-	37,697 (8.42%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	62,931 (100.00%)	48,895 (100.00%)	56,185 (100.00%)	209,409 (100.00%)	377,420 (100.00%)
พรรณานิคม	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	49,272 (78.30%)	33,760 (69.05%)	53,170 (94.63%)	49,255 (23.52%)	185,457 (49.14%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	13,659 (21.70%)	15,135 (30.95%)	-	-	28,794 (7.63%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	49,229 (100.00%)	16,190 (100.00%)	34,775 (100.00%)	64,955 (100.00%)	165,149 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	42,328 (85.98%)	7,747 (47.85%)	28,886 (83.06%)	9,511 (14.64%)	88,471 (53.57%)
พังโคน	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	6,900 (14.02%)	8,443 (52.15%)	-	-	15,344 (9.29%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6933 (100.00%)	81,107 (100.00%)	-	131,928 (100.00%)	219,968 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4,782 (68.97%)	63,972 (78.87%)	-	55,640 (42.17%)	124,393 (56.55%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,151 (31.03%)	17,135 (21.13%)	-	-	19,286 (8.77%)
โพนนาแก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1100 (100.00%)	10,898 (100.00%)	8,696 (100.00%)	81,357 (100.00%)	102,051 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,100 (100.00%)	8,046 (73.83%)	7,736 (88.96%)	3,346 (4.11%)	20,228 (19.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	2,852 (26.17%)	-	-	2,852 (2.80%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	10,898 (100.00%)	8,696 (100.00%)	81,357 (100.00%)	102,051 (100.00%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองสกลนคร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	60,415 (100.00%)	122,705 (100.00%)	104,355 (100.00%)	199,470 (100.00%)	486,945 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	56,662 (93.79%)	76,097 (62.02%)	84,605 (81.07%)	34,144 (17.12%)	251,508 (51.65%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,753 (6.21%)	46,609 (37.98%)	-	-	50,362 (10.34%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	37,908 (100.00%)	165,770 (100.00%)	997 (100.00%)	448,074 (100.00%)	652,749 (100.00%)
วานรนิวาส	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	23,063 (60.84%)	125,566 (75.75%)	985 (98.84%)	185,048 (41.30%)	334,662 (51.27%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	14,845 (39.16%)	40,204 (24.25%)	-	-	55,049 (8.43%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	271 (100.00%)	66,223 (100.00%)	41,073 (100.00%)	109,296 (100.00%)	216,863 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	271 (100.00%)	55,234 (83.41%)	34,692 (84.46%)	185 (0.17%)	90,381 (41.68%)
วาริชภูมิ	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	10,989 (16.59%)	-	-	10,989 (5.07%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	64,551 (100.00%)	172,060 (100.00%)	133,602 (100.00%)	212,440 (100.00%)	582,653 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	52,253 (80.95%)	133,532 (77.61%)	102,130 (76.44%)	25,563 (12.03%)	313,477 (53.80%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,298 (19.05%)	38,528 (22.39%)	-	-	50,826 (8.72%)
สว่างแดนดิน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	733 (100.00%)	19,159 (100.00%)	37,099 (100.00%)	107,454 (100.00%)	164,445 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	593.14 (80.92%)	15,643 (81.65%)	29,292 (78.96%)	9,939 (9.25%)	55,468 (33.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	139.86 (19.08%)	3,516 (18.35%)	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	733 (100.00%)	19,159 (100.00%)	37,099 (100.00%)	107,454 (100.00%)	164,445 (100.00%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
อากาศอำนวย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	29341 (100.00%)	112,723 (100.00%)	28,862 (100.00%)	175,002 (100.00%)	345,927 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	23,534 (80.21%)	90,529 (80.31%)	25,692 (89.02%)	69,403 (39.66%)	209,158 (60.46%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,807 (19.79%)	22,194 (19.69%)	-	-	28,001 (8.09%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	398,463 (100.00%)	1,202,652 (100.00%)	617,151 (100.00%)	2,686,732 (100.00%)	4,904,998 (100.00%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	318,641 (79.97%)	880,000 (73.17%)	503,414 (81.57%)	690,743 (25.71%)	2,392,799 (48.78%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	79,821 (20.03%)	322,653 (26.83%)	-	-	402,474 (8.21%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3) 18,316 ไร่ และพื้นที่ปลูกยางพารา (S3) 11,946 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	มันสำปะหลัง (ไร่)			ยางพารา (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดบาก	309	-	309	1	-	1
กุสุมาลย์	4,149	-	4,149	1,303	-	1,303
คำตากล้า	1,759	-	1,759	1,019	-	1,019
โคกศรีสุพรรณ	98	-	98	36	-	36
เจริญศิลป์	1,445	-	1,445	724	-	724
ต่างอย	410	-	410	34	-	34

ตารางที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ	มันสำปะหลัง (ไร่)			ยางพารา (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
นิคมน้ำอูน	175	-	175	12	-	12
บ้านม่วง	3,115	-	3,115	3,446	-	3,446
พรหมนิคม	299	-	299	107	-	107
พังโคน	45	-	45	69	-	69
โพนนาแก้ว	166	-	166	179	-	179
ภูพาน	712	-	712	-	-	-
เมืองสกลนคร	870	-	870	218	-	218
วานรนิวาส	3,157	-	3,157	2,027	-	2,027
วาริชภูมิ	186	-	186	818	-	818
สว่างแดนดิน	1,167	-	1,167	1,649	-	1,649
ส่องดาว	148	-	148	88	-	88
อากาศอำนวย	107	-	107	217	-	217
รวม	18,316	-	18,316	11,946	-	11,946

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ และ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอพรหมนิคม อำเภอเมืองสกลนคร เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอกุสุมาลย์ อำเภอโพนนาแก้ว อำเภอบ้านม่วง เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของสกลนครในลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 84,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.73 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอบ้านม่วง 31,103 ไร่ อำเภอกาฬโงเอ้อ 13,071 ไร่ และอำเภอส่องดาว 9,121 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,632,331 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.27 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 296,334 ไร่ อำเภอเมืองสกลนคร 178,238 ไร่ และอำเภอพรรณานิคม 147,889 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 1,401,869 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.58 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอดงหลวง 410,403 ไร่ อำเภอบ้านม่วง 159,763 ไร่ และอำเภอเจริญศิลป์ 134,797 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,786,234 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 25,491 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.06 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอบ้านม่วง 13,901 ไร่ อำเภอดงหลวง 4,322 ไร่ และอำเภอกุดบาก 1,244 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 391,667 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.99 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอบ้านม่วง 68,710 ไร่ อำเภอสว่างแดนดิน 67,189 ไร่ และอำเภอดงหลวง 48,760 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 12,640 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.90 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอบ้านม่วง 3,435 ไร่ อำเภอดงหลวง 17,792 ไร่ และอำเภอกุสุมาลย์ 1,298 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 828 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพาราแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูกยางพารา พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา ในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดสกลนครมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,299,974 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองสกลนคร 177,359 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอพรรณานิคม 133,655 ไร่ และอำเภอบ้านม่วง 95,489 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคองเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 59,309 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.94 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองบ้านม่วง 17,202 ไร่ อำเภอส่องดาว 7,313 ไร่ และอำเภอภูพาน 4,115 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคองเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,240,664 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.01 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 229,145 ไร่ อำเภอเมืองสกลนคร 173,662 ไร่ และอำเภอพรรณานิคม 133,167 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คองเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดสกลนคร

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุศุดบาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,808	93,603	1,188	27,464	124,063
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,244	14,979	26	322	16,572
		(68.82%)	(16.00%)	(2.22%)	(1.17%)	(13.36%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคองเหลือ	564	78,624	-	-	79,188
		(31.18%)	(84.00%)	-	-	(63.83%)
กุศุมาลัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,836	2,606	131,870	144,621	281,933
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
กุศุมาลัย	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	348	2,584	1,298	-	4,231
		(12.29%)	(99.16%)	(0.98%)	-	(1.50%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคองเหลือ	2,488	22	-	-	2,510
		(87.71%)	(0.84%)	-	-	(0.89%)
คำตากล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,943	54,408	91,063	74,442	223,855
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	938	26,465	1,016	-	28,418
		(23.80%)	(48.64%)	(1.12%)	-	(12.69%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคองเหลือ	3,005	27,944	-	-	30,949
		(76.20%)	(51.36%)	-	-	(13.83%)
โคกศรีสุพรรณ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,502	74,189	52	49,858	125,601
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	72	3,584	36	5	3,696
		(4.80%)	(4.83%)	(69.06%)	(0.01%)	(2.94%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคองเหลือ	1,430	70,605	-	-	72,035
		(95.20%)	(95.17%)	-	-	(57.35%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เจริญศิลป์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	22,858 (100.00%)	134,797 (100.00%)	68,401 (100.00%)	226,056 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	20,873 (91.32%)	722 (0.54%)	-	21,595 (9.55%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	1,985 (8.68%)	-	-	-
เต่างอย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,570 (100.00%)	50,798 (100.00%)	880 (100.00%)	21,049 (100.00%)	75,296 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	29 (1.14%)	5,550 (10.93%)	113 (12.82%)	-	5,692 (7.56%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,540 (98.86%)	45,248 (89.07%)	-	-	47,789 (63.47%)
นิคมน้ำอูน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,582 (100.00%)	57,654 (100.00%)	113 (100.00%)	25,956 (100.00%)	86,305 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,051 (79.43%)	18,320 (31.78%)	12 (10.32%)	358 (1.38%)	20,741 (24.03%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	531 (20.57%)	39,334 (68.22%)	-	-	39,865 (46.19%)
บ้านม่วง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	31,103 (100.00%)	146,997 (100.00%)	159,763 (100.00%)	109,943 (100.00%)	447,806 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	13,901 (44.69%)	68,710 (46.74%)	3,435 (2.15%)	-	86,046 (19.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	17,202 (55.31%)	78,287 (53.26%)	-	-	95,489 (21.32%)
พรรณานิคม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	488 (100.00%)	147,889 (100.00%)	101,094 (100.00%)	127,945 (100.00%)	377,416 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความ เหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	14,721 (9.95%)	107 (0.11%)	10 (0.01%)	14,838 (3.93%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	488 (100.00%)	133,167 (90.05%)	-	-	133,655 (35.41%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
พังโคน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	69,604 (100.00%)	20,313 (100.00%)	75,241 (100.00%)	165,157 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5,062 (7.27%)	69 (0.34%)	-	5,130 (3.11%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	64,542 (92.73%)	-	-	64,542 (39.08%)
โพนนาแก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	4,021 (100.00%)	112,540 (100.00%)	103,396 (100.00%)	219,957 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,021 (100.00%)	179 (0.16%)	-	4,199 (1.91%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
ภูพาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,480 (100.00%)	77,525 (100.00%)	3,685 (100.00%)	16,372 (100.00%)	102,062 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	364 (8.13%)	9,613 (12.40%)	628 (17.05%)	11 (0.07%)	10,616 (10.40%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,115 (91.87%)	67,912 (87.60%)	-	-	72,028 (70.57%)
เมืองสกลนคร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,050 (100.00%)	178,238 (100.00%)	60,883 (100.00%)	243,785 (100.00%)	486,956 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	353 (8.71%)	4,575 (2.57%)	217 (0.36%)	-	5,146 (1.06%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,697 (91.29%)	173,662 (97.43%)	-	-	177,359 (36.42%)
วานรนิวาส	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	387 (100.00%)	34,330 (100.00%)	410,403 (100.00%)	207,580 (100.00%)	652,700 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	31,657 (92.21%)	2,020 (0.49%)	-	33,678 (5.16%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	387 (100.00%)	2,673 (7.79%)	-	-	3,060 (0.47%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
วาริชภูมิ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,860 (100.00%)	130,178 (100.00%)	1,181 (100.00%)	78,647 (100.00%)	216,866 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4,322 (63.00%)	48,760 (37.46%)	815 (69.01%)	122 (0.15%)	54,019 (24.91%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,538 (37.00%)	81,418 (62.54%)	-	-	83,957 (38.71%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	296,334 (100.00%)	49,807 (100.00%)	236,513 (100.00%)	582,654 (100.00%)
สว่างแดนดิน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	67,189 (22.67%)	1,644 (3.30%)	-	68,833 (11.81%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	229,145 (77.33%)	-	-	229,145 (39.33%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	9,121 (100.00%)	132,459 (100.00%)	2,601 (100.00%)	20,427 (100.00%)	164,608 (100.00%)
ส่องดาว	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,808 (19.82%)	36,722 (27.72%)	87 (3.36%)	-	38,617 (23.46%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,313 (80.18%)	95,738 (72.28%)	-	-	103,051 (62.60%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,071 (100.00%)	58,640 (100.00%)	119,637 (100.00%)	154,595 (100.00%)	345,943 (100.00%)
อากาศอำนวย	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	59 (0.45%)	-	216 (0.18%)	-	8,559 (2.47%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	13,012 (99.55%)	50,357 (85.87%)	-	-	63,369 (18.32%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	84,800 (100.00%)	1,632,331 (100.00%)	1,401,869 (100.00%)	1,786,234 (100.00%)	4,905,234 (100.00%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	25,491 (30.06%)	391,667 (23.99%)	12,640 (0.90%)	828 (0.05%)	430,626 (8.78%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	59,309 (69.94%)	1,240,664 (76.01%)	-	-	1,299,974 (26.50%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 283,030 ไร่ มันสำปะหลัง (S3+N) 108,569 ไร่ โดยอำเภอที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดบาก	17,502	587	18,089	15,137	-	15,137
กุสุมาลย์	-	-	-	27.92	-	28
คำตากล้า	5,766	1,157	6,923	781	-	781
โคกศรีสุพรรณ	16,685	2,412	19,097	1,996	-	1,996
เจริญศิลป์	546	-	546	5	-	5
เต่างอย	6,395	869	7,264	5,654	-	5,654
นิคมจำจาน	14,106	250	14,356	2,452	-	2,452
บ้านม่วง	16,713	-	16,713	6,975	-	6,975
พรรณานิคม	32,442	1800	34,242	12,793	-	12,793
พังโคน	15,700	45.79	15,746	2,306	-	2,306
โพนนาแก้ว	-	-	-	-	-	-
ภูพาน	4,825	3,247	8,071	27,357	-	27,357
เมืองสกลนคร	33,236	526.67	33,763	4,629	-	4,629
วานรนิวาส	987	-	987	57	-	57
วาริชภูมิ	19,381	181	19,562	5,597	-	5,597
สว่างแดนดิน	50,887	2,636	53,523	9,659	-	9,659
ส่องดาว	15,571	7,797	23,367	11,064	-	11,064
อากาศอำนวย	10,781	-	10,781	2,080	-	2,080
รวม	261,522	21,508	283,030	108,569	-	108,569

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกยางพารา ในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพารา ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพารา ที่สำคัญโดยกระจายอยู่อำเภอบ้านม่วง อำเภออากาศอำนวย อำเภอส่องดาว และอำเภอวาริชภูมิ

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม และอำเภอบ้านม่วง

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารา มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 มันสำปะหลัง

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของสกลนครในลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 3,528 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอส่องดาว 1,830 ไร่ อำเภอภูพาน 1,386 ไร่ และอำเภอโคกศรีสุพรรณ 203 ไร่ เป็นต้น

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 151,445 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.08 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในพรรณานิคม 41,491 ไร่ อำเภอโคกศรีสุพรรณ 23,672 ไร่ และอำเภอส่องดาว 17,839 ไร่ เป็นต้น

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 2,615,456 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.31 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอวานรนิวาส 445,323 ไร่ อำเภอบ้านม่วง 309,456 ไร่ และอำเภอสว่างแดนดิน 251,632 ไร่ เป็นต้น

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,135,106 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 657 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.63 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอพรรณานิคม 15,008 ไร่ อำเภอส่องดาว 402 ไร่ และอำเภอภูพาน 255 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 13,718 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.06 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 3,141 ไร่ อำเภอภูพาน 1,719 ไร่ และอำเภอนิคมน้ำอูน 1,432 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 268,956 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.28 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอวานรนิวาส 51,105 ไร่ อำเภอบ้านม่วง 39,835 ไร่ และอำเภอภูพาน 29,202 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) เนื้อที่ 276 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมันสำปะหลังแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดสกลนครมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 140,598 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพรรณานิคม 39,706 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอโคกศรีสุพรรณ 23,612 ไร่ อำเภอส่องดาว 15,189 ไร่ และอำเภอเมืองสกลนคร 14,976 ไร่ ตามลำดับ

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 2,871 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.37 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอส่องดาว 1,428 ไร่ อำเภอภูพาน 1,131 ไร่ และอำเภอโคกศรีสุพรรณ 203 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 137,727 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.94 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอพรรณานิคม 39,706 ไร่ อำเภอโคกศรีสุพรรณ 23,409 ไร่ และอำเภอนิคมน้ำอูน 17,479 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดสกลนคร

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุตบาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	3,778	74,059	46,225	124,062
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	554	16,307	120	16,981
			(14.66%)	(22.02%)	(0.26%)	(13.69%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,224	-	-	3,224
			(85.34%)			(2.60%)
กุสุมาลย์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	109	-	140,018	141,830	281,957
		(100.00%)		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	11,600	11,600
					(8.18%)	(4.11%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	109	-	-	-	109
		(100.00%)				(0.04%)
คำตากล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	145,609	78,367	223,976
				(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
คำตากล้า	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	18,037 (12.39%)	-	18,037 (8.05%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	203 (100.00%)	23,672 (100.00%)	32,712 (100.00%)	68,976 (100.00%)	125,562 (100.00%)
โคกศรีสุพรรณ	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	263 (1.11%)	2,294 (7.01%)	-	2,557 (2.04%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	203 (100.00%)	23,409 (98.89%)	-	-	23,612 (18.80%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	158,346 (100.00%)	67,803 (100.00%)	226,149 (100.00%)
เจริญศิลป์	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	21,083 (13.31%)	-	21,083 (9.32%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	555 (100.00%)	37,255 (100.00%)	37,486 (100.00%)	75,296 (100.00%)
ต่างอย	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	284 (51.26%)	6,781 (18.20%)	14 (0.04%)	7,079 (9.40%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	270 (48.74%)	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	18,911 (100.00%)	37,223 (100.00%)	30,168 (100.00%)	86,301 (100.00%)
นิคมน้ำอูน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,432 (7.57%)	2,728 (7.33%)	40 (0.13%)	4,200 (4.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	17,479 (92.43%)	-	-	17,479 (20.25%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	309,456 (100.00%)	138,407 (100.00%)	447,863 (100.00%)
บ้านม่วง	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	39,835 (12.87%)	-	39,835 (8.89%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
พรรณานิคม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	41,491 (100.00%)	184,358 (100.00%)	151,589 (100.00%)	377,438 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,786 (4.30%)	-	9 (0.01%)	16,802 (4.45%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	39,706 (95.70%)	-	-	39,706 (10.52%)
พังโคน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	12,308 (100.00%)	58,477 (100.00%)	94,373 (100.00%)	165,158 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	327 (2.66%)	2,770 (4.74%)	-	3,097 (1.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	11,981 (97.34%)	-	-	11,981 (7.25%)
โพนนาแก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	116,523 (100.00%)	103,444 (100.00%)	219,967 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	5,490 (4.71%)	-	5,490 (2.50%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
ภูพาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,386 (100.00%)	6,126 (100.00%)	75,242 (100.00%)	19,309 (100.00%)	102,062 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	255 (18.41%)	1,719 (28.06%)	29,202 (38.81%)	70 (0.36%)	31,246 (30.61%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,131 (81.59%)	4,407 (71.94%)	-	-	5,537 (5.43%)
เมืองสกลนคร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	15,106 (100.00%)	157,841 (100.00%)	314,007 (100.00%)	486,954 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	131 (0.86%)	7,608 (4.82%)	-	7,739 (1.59%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	14,976 (99.14%)	-	-	14,976 (3.08%)
วานรนิวาส	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	511 (100.00%)	445,323 (100.00%)	206,915 (100.00%)	652,749 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	51,105 (11.48%)	-	51,105 (7.83%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
วานรนิวาส	พื้นที่มีศักยภาพพวงเหลือ	-	511 (100.00%)	-	-	511 (0.08%)
วาริชภูมิ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	41 (100.00%)	115,257 (100.00%)	101,570 (100.00%)	216,868 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4 (10.83%)	6,077 (5.27%)	24 (0.02%)	6,105 (2.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพพวงเหลือ	-	37 (89.17%)	-	-	37 (0.02%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	11,109 (100.00%)	251,632 (100.00%)	319,872 (100.00%)	582,613 (100.00%)
สว่างแดนดิน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,141 (28.27%)	17,011 (6.76%)	-	20,151 (3.46%)
	พื้นที่มีศักยภาพพวงเหลือ	-	7,968 (71.73%)	-	-	7,968 (1.37%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,830 (100.00%)	17,839 (100.00%)	102,831 (100.00%)	42,109 (100.00%)	164,609 (100.00%)
ส่องดาว	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	402 (21.97%)	4,078 (22.86%)	-	11,365 (26.99%)	15,845 (9.63%)
	พื้นที่มีศักยภาพพวงเหลือ	1,428 (78.03%)	13,761 (77.14%)	-	-	15,189 (9.23%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	173,295 (100.00%)	172,656 (100.00%)	345,951 (100.00%)
อากาศอำนวย	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	4,657 (2.69%)	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพพวงเหลือ	-	-	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,528 (100.00%)	151,445 (100.00%)	2,615,456 (100.00%)	2,135,106 (100.00%)	4,905,536 (100.00%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	657 (18.63%)	13,718 (9.06%)	268,956 (10.28%)	276 (0.01%)	283,608 (5.78%)
	พื้นที่มีศักยภาพพวงเหลือ	2,871 (81.37%)	137,727 (90.94%)	-	-	140,598 (2.87%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลังคือบริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 55,662 ไร่ และพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน (S3+N) 468 ไร่ โดยอำเภอที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดบาก	1,264	-	1,264	-	25	25
กุสุมาลย์	-	-	-	-	-	-
คำตากล้า	-	-	-	-	-	-
โคกศรีสุพรรณ	7,777	-	7,777	-	-	-
เจริญศิลป์	-	-	-	-	-	-
เต่างอย	36	1	38	-	-	-
นิคมจำจาน	4,458	-	4,458	-	153	153
บ้านม่วง	-	-	-	-	-	-
พรรณานิคม	17,687	630	18,318	121	-	121
พังโคน	5,971	4	5,974	26	-	26
โพนนาแก้ว	-	-	-	-	-	-
ภูพาน	743	468	1,211	-	42	42
เมืองสกลนคร	8,104	-	8,104	11	-	11
วานรนิวาส	109	-	109	-	-	-
วาริชภูมิ	9	-	9	-	-	-
สว่างแดนดิน	2,671	-	2,671	-	41	41
ส่องดาว	2,521	3,207	5,728	-	51	51
อากาศอำนวย	-	-	-	-	-	-
รวม	51,352	4,310	55,662	158	311	468

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผล

ผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลังซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอสังขละบุรี อำเภอภูพาน และอำเภอโคกศรีสุพรรณ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอพรรณานิคม อำเภอโคกศรีสุพรรณ และอำเภอสังขละบุรี เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของสกลนครในลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 78,955 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.61 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอบ้านม่วง 31,103 ไร่ อำเภอโคกศรีสุพรรณ 26,218 ไร่ และอำเภออากาศอำนวย 13,071 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,153,050 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.50 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 225,484 ไร่ อำเภอพรรณานิคม 119,359 ไร่และอำเภอเมืองสกลนคร 108,381 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 1,543,032 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.45 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอวานรนิวาส 439,522 ไร่ อำเภอบ้านม่วง 209,328 ไร่ และอำเภอเจริญศิลป์ 154,629 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,130,568 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในปัจจุบัน จำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 3,327 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.21 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอสังขละบุรี 1,466 ไร่ อำเภอบ้านม่วง 1,450 ไร่ และอำเภอภูพาน 133 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 103,676 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.99 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอสังขละดิน 40,707 ไร่ อำเภอสังขละ 20,734 ไร่ และอำเภอบ้านม่วง 11,709 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 33,396 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.16 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอเจริญศิลป์ 15,067 ไร่ อำเภอวนรนิวาส 8,324 ไร่ และอำเภอบ้านม่วง 3,253

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 17 ไร่

3) พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกอ้อยโรงงานแต่ไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดสกลนครมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,125,002 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอสว่างแดนดิน 184,777 ไร่ อำเภวาริชภูมิ 112,788 ไร่ และอำเภอพรรณานิคม 111,579 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 75,628 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 95.79 ของพื้นที่เหมาะสมสูง พบมากในอำเภออากาศอำนวย 13,071 ไร่ อำเภวาริชภูมิ 8,767 ไร่ และอำเภอภูพาน 4,126 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,049,373 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 91.01 ของพื้นที่เหมาะสมปานกลาง พบมากในอำเภอสว่างแดนดิน 184,777 ไร่ อำเภอพรรณานิคม 111,047 ไร่ และอำเภอเมืองสกลนคร 105,414 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินและพื้นที่ปลูกจริงของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดสกลนคร

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุศบาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,420 (100.00%)	74,735 (100.00%)	1,786 (100.00%)	46,115 (100.00%)	124,057 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	10 (0.69%)	5,916 (7.92%)	52 (2.91%)	-	5,978 (4.82%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,411 (99.32%)	68,819 (92.08%)	-	-	70,230 (56.61%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,836 (100.00%)	268 (100.00%)	133,133 (100.00%)	145,799 (100.00%)	282,036 (100.00%)
กุศุมาลัย	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1.53 (0.05%)	246 (91.86%)	-	384 (0.26%)	631 (0.22%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุสุมาลย์	พื้นที่มีศักยภาพพงเหลือ	2,835	22	-	-	2,857
		(99.95%)	(8.14%)			(1.01%)
คำตากล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,943	21,628	118,350	80,058	223,979
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	81	13	-	93
			(0.37%)	(0.01%)		(0.04%)
โคกศรีสุพรรณ	พื้นที่มีศักยภาพพงเหลือ	3,943	21,547	-	-	25,490
		(100.00%)	(99.63%)			(11.38%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,502	54,853	-	69,246	125,487
		(100.00%)	(100.00%)		(100.00%)	(100.00%)
เจริญศิลป์	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	15	317	-	-	332
		(1.01%)	(0.58%)			(0.26%)
	พื้นที่มีศักยภาพพงเหลือ	1,487	54,536	-	-	56,023
		(98.99%)	(99.42%)			(44.64%)
ต่างอย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	4,112	154,629	67,403	226,144
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	2,688	15,067	-	17,754
			(65.35%)	(9.74%)		(7.85%)
นิคมน้ำอูน	พื้นที่มีศักยภาพพงเหลือ	-	1,425	-	-	1,425
			(34.65%)			(0.63%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,569	33,482	788	38,458	75,297
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
บ้านม่วง	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	19	2,410	107	4	2,540
		(0.73%)	(7.20%)	(13.56%)	(0.01%)	(3.37%)
	พื้นที่มีศักยภาพพงเหลือ	-	31,072	-	2,551	33,623
			(92.80%)		(6.63%)	(44.65%)
นิคมน้ำอูน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	285	55,149	483	30,388	86,304
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	2,337	-	3	2,340
			(4.24%)		(0.01%)	(2.71%)
บ้านม่วง	พื้นที่มีศักยภาพพงเหลือ	284.92	52,811	-	-	53,096
		(100.00%)	(95.76%)			(61.52%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	31,103	67,408	209,328	140,020	447,859
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
บ้านม่วง	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,450 (4.66%)	11,709 (17.37%)	3,253 (1.55%)	-	16,412 (3.66%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	41,491 (100.00%)	184,358 (100.00%)	151,589 (100.00%)	377,438 (100.00%)
พรรณานิคม	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	15,008 (4.30%)	1,786 (0.50%)	-	9 (0.01%)	16,802 (4.45%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	39,706 (95.70%)	-	-	39,706 (10.52%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	49,402 (100.00%)	21,354 (100.00%)	94,402 (100.00%)	165,158 (100.00%)
พังโคน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	259 (0.52%)	102 (0.48%)	-	361 (0.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	49,142 (99.48%)	-	-	49,142 (29.75%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	1 (100.00%)	116,358 (100.00%)	219,968 (100.00%)	219,968 (100.00%)
โพนนาแก้ว	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1 (100.00%)	-	-	2,714 (1.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,259 (100.00%)	73,909 (100.00%)	1,301 (100.00%)	22,593 (100.00%)	102,062 (100.00%)
ภูพาน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	133 (3.13%)	2,134 (2.89%)	55 (4.25%)	10 (0.05%)	2,333 (2.29%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,126 (96.87%)	71,775 (97.11%)	-	-	75,901 (74.37%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,429 (100.00%)	108,381 (100.00%)	61,579 (100.00%)	314,567 (100.00%)	486,956 (100.00%)
เมืองสกลนคร	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	2,967 (2.74%)	-	-	2,967 (0.61%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,429 (100.00%)	105,414 (97.26%)	-	-	107,843 (22.15%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
วานรนิวาส	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	387 (100.00%)	3,698 (100.00%)	439,522 (100.00%)	209,154 (100.00%)	652,761 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	945 (25.55%)	8,324 (1.89%)	-	9,269 (1.42%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	387 (100.00%)	2,753 (74.45%)	-	-	3,141 (0.48%)
วาริชภูมิ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,971 (100.00%)	105,491 (100.00%)	801 (100.00%)	101,605 (100.00%)	216,869 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	204 (2.28%)	1,470 (1.39%)	31 (3.85%)	-	1,705 (0.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	8,767 (97.72%)	104,021 (98.61%)	-	-	112,788 (52.01%)
สว่างแดนดิน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	225,484 (100.00%)	52,213 (100.00%)	304,861 (100.00%)	582,558 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	40,707 (18.05%)	1,644 (3.15%)	-	42,350 (7.27%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	184,777 (81.95%)	-	-	184,777 (31.72%)
ส่องดาว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,619 (100.00%)	118,462 (100.00%)	2,742 (100.00%)	37,783 (100.00%)	164,606 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,466 (26.09%)	20,734 (17.50%)	19 (0.70%)	-	22,220 (13.50%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,153 (73.91%)	97,728 (82.50%)	-	-	101,880 (61.89%)
อากาศอำนวย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,071 (100.00%)	37,229 (100.00%)	122,860 (100.00%)	172,791 (100.00%)	345,951 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	444 (1.19%)	90 (0.07%)	-	533 (0.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	13,071 (100.00%)	36,785 (98.81%)	-	-	49,856 (14.41%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประเภท	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	78,955 (100.00%)	1,153,050 (100.00%)	1,543,032 (100.00%)	2,130,568 (100.00%)	4,905,605 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,327 (4.21%)	103,676 (8.99%)	33,396 (2.16%)	17 (0.01%)	140,417 (2.86%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	75,628 (95.79%)	1,049,373 (91.01%)	-	-	1,125,002 (22.93%)

ทั้งนี้ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน ลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 283,030 ไร่ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3+N) 108,569 ไร่ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดบาก	17,502	587	18,089	15,137	-	15,137
กุสุมาลย์	-	-	-	27.92	-	28
คำตากล้า	5,766	1,157	6,923	781	-	781
โคกศรีสุพรรณ	16,685	2,412	19,097	1,996	-	1,996
เจริญศิลป์	546	-	546	5	-	5
เต่างอย	6,395	869.26	7,264	5,654	-	5,654
นิคมน้ำอูน	14,106	250	14,356	2,452	-	2,452
บ้านม่วง	16,713	0	16,713	6,975	-	6,975
พรรณานิคม	32,442	1800.12	34,242	12,793	-	12,793
พังโคน	15,700	45.79	15,746	2,306	-	2,306
โพนนาแก้ว	-	-	-	-	-	-
ภูพาน	4,825	3246.51	8,071	27,357	-	27,357
เมืองสกลนคร	33,236	526.67	33,763	4,629	-	4,629

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
วานรนิวาส	987	-	987	57	-	57
วาริชภูมิ	19,381	181	19,562	5,597	-	5,597
สว่างแดนดิน	50,887	2,636	53,523	9,659	-	9,659
ส่องดาว	15,571	7796.34	23,367	11,064	-	11,064
อากาศอำนวย	10,781	-	10,781	2,080	-	2,080
รวม	261,522	21,508	283,030	108,569	-	108,569

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกอ้อยโรงงานซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกโรงงานที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอบ้านม่วง อำเภอโคกศรีสุพรรณ และอำเภออากาศอำนวย เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอพรหมนิคม และอำเภอเมืองสกลนคร เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารา มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

พืชเกษตรที่ได้รับความนิยมปลูกในจังหวัดสกลนคร มีทั้งพืชที่มีแหล่งกำเนิดในจังหวัด จึงมีความเหมาะสมกับสภาพดินและคุณสมบัติที่ดินของจังหวัดสกลนคร และพืชที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี และเป็นที่ยอมรับของตลาด จำนวน 5 ชนิด ดังนี้ ข้าวโพดฝักสด มะเขือเทศโรงงาน แคนตาลูป

หมากเฒ่า และไม้ดอกไม้ประดับ (กล้วยไม้ กุหลาบ) พืชแต่ละชนิดมีคุณสมบัติและคุณลักษณะสำคัญสรุปดังต่อไปนี้

3.1 ข้าวโพดฝักสด หมายถึงข้าวโพดที่ปลูกเพื่อนำฝักสดมาบริโภค ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเทียนหรือข้าวโพดข้าวเหนียว และข้าวโพดคั่ว โดยจังหวัดสกลนครถือเป็นพื้นที่มีศักยภาพการปลูกข้าวโพดฝักสดพันธุ์ข้าวโพดหวาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ซึ่งมีการปลูกกระจายทั่วไปทุกอำเภอในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร ส่วนข้าวโพดข้าวเหนียวมีการปลูกมากในเขตตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร ระยะเวลาปลูกช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ ได้มีการศึกษาพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดเพื่อส่งเสริมเป็นสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good Agricultural Practice: GAP) การผลิตตามระบบเกษตรปลอดภัยและมีเจเนอรัลที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญสามารถส่งผลิตผลเพื่อการแข่งขันในตลาดโลกได้ทั้งด้านราคาและคุณภาพ ทั้งนี้ ข้าวโพดฝักสดเป็นพืชไร่ที่มีศักยภาพสูง เหมาะสมสำหรับการปลูกในชนบทโดยเฉพาะในเขตพื้นที่มีระบบชลประทาน ปลูกง่ายใช้เวลาการผลิตสั้น มีความเสี่ยงต่ำ ใช้สารเคมีน้อย ให้ผลผลิตและใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลายตลอดระยะเวลาการปลูก ข้าวโพดฝักอ่อนใช้ปรุงอาหาร ข้าวโพดฝักสดใช้รับประทานฝักสด หรือผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นแป้งข้าวโพด รวมทั้ง สามารถใช้ผลิตเป็นอาหารสัตว์ที่มีคุณค่าทางอาหาร มีคุณภาพและราคาถูก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานข้อมูลผลผลิตข้าวโพดหวาน ประจำปี พ.ศ. 2563 จังหวัดสกลนคร มีการปลูกข้าวโพดหวาน 2,574 ไร่ ให้ผลผลิต 5,300 ตัน สัดส่วนผลผลิต 2,094 กิโลกรัมต่อไร่

3.2 มะเขือเทศโรงงาน เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการปลูกอย่างแพร่หลายในจังหวัดสกลนคร ซึ่งมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตตลอดปี รวมทั้ง อุตสาหกรรมแปรรูปรองรับ ระบบการผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้งด้านการตลาด การคมนาคมขนส่ง และระบบชลประทาน เกษตรกรนิยมปลูกในช่วงฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เพราะเป็นช่วงที่สภาพอากาศเหมาะสมที่สุดในการเจริญเติบโตของมะเขือเทศ อุณหภูมิที่เหมาะสมที่สุดในการเจริญเติบโตอยู่ระหว่าง 18-28 องศาเซลเซียส โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอพรรณานิคม ซึ่งมีระบบชลประทานโครงการส่งน้ำเขื่อนน้ำอูน ส่วนพื้นที่อำเภอต่างออย มีเกษตรกรรวมกลุ่มกันในนามของกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยอีนิวน ทำการเพาะปลูกมะเขือเทศแบบใช้น้ำน้อย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำของกลุ่มฯ ซึ่งได้รับผลผลิตดีและปริมาณตามที่ต้องการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร ประจำปี พ.ศ. 2563 จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ปลูกมะเขือเทศ 6,714 ไร่ ได้ผลผลิต 25,880 ตัน คิดเป็น 4,135 กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกมะเขือเทศโรงงาน 5,793 ไร่ ให้ผลผลิต 23,180 ตัน คิดเป็น 4,319 กิโลกรัมต่อไร่ และเป็นพื้นที่ปลูกมะเขือเทศเพื่อการบริโภค 921 ไร่ ให้ผลผลิต 2,704 ตัน คิดเป็น 3,031 กิโลกรัมต่อไร่

3.3 แคนตาลูป เป็นพืชตระกูลแตงเช่นเดียวกับแตงไทย มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย ไทยได้นำสายพันธุ์มาทดลองปลูก และได้พัฒนาปรับปรุงหลากหลายสายพันธุ์จนสามารถให้ผลผลิตดี โดยเกษตรกรตำบลขมิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มผลิตแคนตาลูปที่มีคุณภาพสูง ผลผลิตดี และตรงตามความต้องการของตลาด เนื่องจากเป็นที่ดอน พื้นที่ที่มีความเหมาะสม น้ำไม่ท่วมสามารถปลูกได้ปีละ 4 ครั้ง สามารถทำเกษตรผสมผสานร่วมกับนาข้าว จะสร้างรายได้ให้เกษตรกรตลอดทั้งปี นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกร ตำบลพอกน้อย อำเภอพรรณนานิคม จังหวัดสกลนคร ได้รวมกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกแคนตาลูป เพื่อคัดเลือกเป็นผู้ผลิตสินค้าแคนตาลูป โอท็อปของตำบล (OTOP) แต่เนื่องจากแคนตาลูปเป็นผลไม้ที่มีปัญหาเรื่องโรคและแมลงต่าง ๆ จึงต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และมีต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง องค์การบริหารส่วนตำบลพอกน้อย จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กลุ่มผู้ปลูกแคนตาลูปลดการใช้สารเคมี โดยสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และใช้สารกำจัดแมลงจากสมุนไพร เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเกิดผลดีต่อสุขภาพผู้ปลูกและผู้บริโภคแคนตาลูป เนื่องจากแคนตาลูปมีสรรพคุณด้านการเป็นยาบำรุงธาตุ แก้อาการอาหารไม่ย่อย บำรุงสายตา ฯลฯ ได้รับความนิยมนำมาแปรรูปเป็นผลไม้เพื่อสุขภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งการบริโภคภายในและเป็นการส่งออกสำคัญของประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการปลูกแคนตาลูปเริ่มได้รับผลกระทบจากปัญหาฝนตกนอกฤดู ทำให้การเก็บแตงสั้นขึ้น การปลูกแคนตาลูปทำได้ยาก และเน่าเสียเร็ว ดังนั้นอบต. พอกน้อยจึงสนับสนุนให้มีการนำแตงแคนตาลูปแปรรูปเป็นแตงเชื่อม อบแห้ง หรือน้ำแคนตาลูป และส่งเสริมการตลาดต่อไป

3.4 หมากเฒ่า เป็นไม้ยืนต้นที่มีอายุยืนยาว แตกกิ่งก้านมาก สูงประมาณ 5-10 เมตร เมื่อโตเต็มที่ จะมีขนาดถึง 4 คนโอบ และมีเนื้อไม้แข็ง มักขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง หรือตามหัวไร่ปลายนาทั่วทุกภาคของประเทศไทย เป็นผลไม้ท้องถิ่นของภาคอีสาน บริเวณเทือกเขาภูพานของจังหวัดสกลนคร ผลหมากเฒ่ามีขนาดเล็กและเป็นพวง ผลดิบมีสีเขียวอ่อนหรือสีเขียวเข้ม มีรสเปรี้ยว แต่เมื่อสุกแล้วจะเปลี่ยนเป็นสีแดงและม่วงดำ โดยผลสุกจะมีรสหวานอมเปรี้ยวและฝาด โดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา วิทยาเขตสกลนคร สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสกลนคร และชมรมหมากเฒ่าสกลนคร ได้จัดทำคำขอจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ให้หมากเฒ่าเป็นผลผลิตสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ของตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ซึ่งปัจจุบันหมากเฒ่าได้รับการผลักดันให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ในฐานะพืชเศรษฐกิจทางเลือกในการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมรายได้และคุณภาพชีวิตเกษตรกร ซึ่งทิศทางของหมากเฒ่ามีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากสามารถนำมาแปรรูปได้หลากหลาย ทั้งในรูปแบบน้ำผลไม้และเครื่องดื่มไวน์หมากเฒ่า สินค้าระดับโอท็อป (OTOP) มีตลาดผู้บริโภค เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ผลหมากเฒ่า

มีสรรพคุณเป็นสมุนไพรด้านการบำรุงสุขภาพร่างกาย มีปริมาณสารอาหาร วิตามิน กรดอินทรีย์ และ กรดอะมิโนที่จำเป็นหลายชนิด และเมื่อนำผลมะเมาะสุกมาทำการวิเคราะห์ปริมาณสารต้านอนุมูลอิสระจำพวกสารแอนโทไซยานินและสารกลุ่มโพลีฟีนอล ด้านการค้ำมีตลาดผู้บริโภคภายในประเทศ ซึ่งมีแผนจะขยายตลาดไปยังประเทศพม่าและเวียดนาม

3.5 ไม้ดอกไม้ประดับ (กุหลาบ) จังหวัดสกลนคร มีลักษณะภูมิอากาศและสภาพดินเหมาะแก่ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อเป็นทางเลือกด้านรายได้เสริม โดยบ้านสะพานสาม ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ เป็นพื้นที่สวนปลูกกุหลาบขายส่งตลาดแหล่งสำคัญของจังหวัด โดยทั่วไปเกษตรกรจะทำการการตัดดอกกุหลาบขาย 2 รูปแบบ คือ การตัดดอกขาย และการขายดอกนำกลีบไปทำพวงมาลัยสด โดยช่วงวันวาเลนไทน์ เกษตรกรจะมีการเตรียมตัดกุหลาบขายดอกตามใบสั่งซื้อของลูกค้าจากตลาด หรือร้านดอกไม้จากหลายจังหวัด ซึ่งแต่ละวันจะตัดกุหลาบจำหน่ายวันละ 5,000-6,000 ดอก สำหรับ เกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบ บนเทือกเขาภูพาน ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ร้อนอบอ้าว กลางคืนเย็นจัด บางวันฝนตก ส่งผลต้นกุหลาบประสบปัญหาโรครา ลำต้นแคระ ดอกกุหลาบออกน้อย สามารถตัด ดอกได้ 200-300 ดอกต่อวัน ทำให้ราคาดอกกุหลาบจะแพง

3.6 พืชสมุนไพร ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Policy Model) เป็นแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ มุ่งเน้นความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจคำนึงถึงการพัฒนาระบบและเศรษฐกิจ เป็นไปอย่างสอดคล้องเหมาะสม ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

พืชสมุนไพร ถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่ ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาการผลิตเพื่อส่งเสริมให้ พืชสมุนไพรเป็นกลไกผลักดันนโยบาย BCG ดังกล่าว ที่ขับเคลื่อนจากชุมชนและเกษตรกรระดับพื้นที่สู่ การตลาดระดับโลก เนื่องจากพืชสมุนไพรแต่ละชนิดมีสรรพคุณที่แตกต่างกันในการใช้เป็นยารักษา โรคร ทั้งโดยภูมิปัญญาในระดับพื้นบ้าน จนถึงการเป็นส่วนผสมในการผลิตยาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ เพื่อการบำรุงป้องกัน และรักษาโรค โดยเฉพาะในภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ โควิด-19 (Corona Virus Disease 2019) สมุนไพรจึงทวีความสำคัญ เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายใน และตลาดการค้าต่างประเทศในระดับโลก สามารถสร้างรายได้ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ

ฐานข้อมูลจากระบบ Agri-Map Online ได้รายงานศักยภาพที่ดินจังหวัดสกลนคร มีความเหมาะสม สำหรับพืชสมุนไพรสำคัญ 4 ชนิด ได้แก่ กระชายดำ บัวบก ขมิ้นชัน และไพล ซึ่งปัจจุบันได้รับการบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์สมุนไพรไทย ภายใต้กระทรวงพาณิชย์ ศักยภาพการปลูกที่ดิน จังหวัดสกลนคร

4 แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 318,641 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอพรรณานิคม อำเภอบ้านม่วง อำเภอโพธิ์นาแก้ว อำเภอวานรนิวาส อำเภออากาศอำนวย และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอกุดบาก อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอโคกศรีสุพรรณ พื้นที่ทั้ง 18 อำเภอ ตั้งอยู่ในเขตชลประทาน ทั้งนี้ คณะอนุกรมพัฒนาที่ดินจังหวัดสกลนครให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว มีการรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรด้านการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุน การทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good Agricultural Practice: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน ทั้งนี้ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวจึงไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีถ้าต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตจะได้กลับมาทำนาได้อีก

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่มากถึง 880,000 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภออำเภอสว่างแดนดิน อำเภอวานรนิวาส และอำเภอกุสุมาลย์ และกระจายตัวทุกอำเภอ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก การสนับสนุนด้านการชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสูงสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ มีประมาณกว่าล้านไร่ ซึ่งประสบปัญหาซ้ำซากน้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม เป็นการสร้างรายได้ และผลิตอาหารเพื่อบริโภค ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือก

ปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ**หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยหันมาปลูกมันสำปะหลัง ยางพารา อ้อยโรงงาน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ หากในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทดแทน

4.2 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 25,491 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอบ้านม่วง อำเภวาริชภูมิ และอำเภอกุดบาก ตามลำดับ ซึ่งมาตรการยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20ปี (พ.ศ. 2560- 2579) เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตยางพาราต่อไร่ต่อปี จากปกติเฉลี่ยอยู่ที่ 224 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 360 กิโลกรัมต่อไร่ ภายในปี 2579 นั้น ควรมีการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- การคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และต้านทานโรค
- การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
- การปลูกพืชแซมและพืชคลุมดินให้เหมาะสมเพราะมีผลต่อการเจริญเติบโตของยาง
- การบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ยการตัดแต่งกิ่ง และเทคนิคการกรีดยางให้มีปริมาณ

น้ำยางสูงมีคุณภาพและตรงตามมาตรฐาน

- เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง

- ส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่มีความเข้มแข็ง มีการบริหารงานแบบมืออาชีพและสามารถถ่ายทอดกิจการให้กับคนรุ่นใหม่

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 869,446 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ้านม่วง อำเภอสว่างแดนดิน และอำเภวาริชภูมิ ควรสนับสนุนให้มีเพิ่มผลผลิตยางพารา โดยเน้นการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับพื้นที่เหมาะสมสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ใน

พื้นที่ ที่มีความเหมาะสมปานกลาง ให้มากขึ้น

- ส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่เดิมเช่นกันกับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง

- พัฒนาตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยเน้นการแปรรูปยาง หรือไม้ยางพาราเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจเน้นจากชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นที่ต้นแบบ

3) พื้นที่ปลูกยางพารา ที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ มีแนวทางส่งเสริมดังนี้

- ส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และหาพืชอื่นทดแทน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล มะพร้าว ไม้หวาน มันสำปะหลัง ยาสูบ แตงโม พืชไร่ และพืชผักต่าง ๆ ทดแทน

- ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผัก บริเวณในครัวเรือน หรือเข้าโครงการ ปรับเปลี่ยนการผลิต (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

- จัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ทั้งนี้ พื้นที่ที่มีศักยภาพ หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา แต่เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้นอื่น ๆ ควรเน้นให้เกษตรกรปลูกพืชดังกล่าวต่อไป เนื่องจากปัจจุบันตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพารา เน้นการลดพื้นที่การปลูกยางพาราอยู่แล้ว ฉะนั้นควรสร้างความตระหนักให้เกษตรกร เน้นการทำเกษตรแบบผสมผสาน หรือการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่หรือวนเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่ามากที่สุดต่อไป

4.3 มันสำปะหลัง

1) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1) และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 283,608 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอพรหมนิคม อำเภอสองดาว และอำเภอภูพาน ตามลำดับ โดยมาตรการยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง 2564 -2567 เน้นให้เกษตรกรเข้าถึงพันธุ์มันสำปะหลังต้านทานโรค CMD ให้เชื้อแป้งสูงและมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่ำกว่า 5 ตัน ภายในปี 2567 นั้น ทำให้เน้นมีการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่เน้นการลดต้นทุนผลผลิต ตามแนวทางต่อไปนี้

- เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาโรคโคนเน่าหัวเน่า และโรคใบด่างมันสำปะหลัง

- ส่งเสริมการทำระบบน้ำหยดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ

- การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

- ทำการวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ

- ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูป

มันเส้นสะอาด

- สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เพื่อวางแผนการขุดของเกษตรกร (ขายและค๋อยขุด)

- ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม
- ใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง
- เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ และส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart farmer
- ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

2) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 13,718 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอภูพาน และอำเภอนิคมน้ำอูน เกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดินหรือดินดาน การสนับสนุนอินทรีย์วัตถุหรือการไถระเบิดดิน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งดินจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ แนวทางการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ดังนี้

- การพัฒนาในเรื่องของคุณภาพดิน และ ทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ
- ส่งเสริมให้มีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งอาจต้องใช้ปุ๋ยสังเคราะห์
- สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันโรค แมลงศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว
- ส่งเสริมการใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง
- พัฒนาระบบน้ำหยดและการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่ ให้มีการใช้ประโยชน์กับมันสำปะหลังให้มากที่สุด
- ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด

- ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

3) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ ราวสามแสนไร่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม เป็นการสร้างรายได้ และผลิตอาหารเพื่อบริโภค มีแนวทางดำเนินการดังนี้

- ส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการไถระเบิดดินดาน ให้เกษตรกรมีวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ลดต้นทุน

- ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อ บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น
- จัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชไร่ หรือพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ**หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา เป็นต้น ควรสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรม

4.4 อ้อยโรงงาน

1) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 3,327 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอสองดาว อำเภอบ้านม่วง และอำเภอภูพาน ตามลำดับ ทั้งนี้ ตามแผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2560-2564 มียุทธศาสตร์ ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย การบริหารจัดการ และการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตอุตสาหกรรม อ้อยน้ำตาลทราย และอุตสาหกรรม เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงานในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่เน้นการลดต้นทุนการผลิต ตามแนวทางดังนี้

- ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบคุณภาพสูง
- มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยการรณรงค์ลดการเผาต่อซังเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดปัญหาภาวะโลกร้อน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคิดค้นเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักรเพื่อลดปัญหาแรงงาน
- ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มและเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่
- จัดหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร และอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยลดต้นทุนการผลิต
- ส่งเสริมให้มีการปลูกอ้อยโรงงานที่มีสายพันธุ์ต้านทานโรค
- สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง ในการปลูกอ้อยโรงงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการปรับเปลี่ยนพื้นที่

2) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานมีเนื้อที่ 103,676 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอสองดาว และอำเภอบ้านม่วง เป็นต้น เกษตรกรยังคงปลูกอ้อยได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

- พัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ในเรื่องของคุณภาพดิน และ การบริหารจัดการน้ำ ให้มีเพียงพอและเหมาะสมต่อการเพาะปลูก
- สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว
- ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าของเสียจากโรงงานน้ำตาล และการนำของเสียจากโรงงานน้ำตาลไปใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินในไร่อ้อย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยโดยไม่มีผลเสียต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และชุมชนชาวไร่อ้อย

3) พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกอ้อยโรงงานอยู่พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม เป็นการสร้างรายได้ และผลิตอาหารเพื่อบริโภค ดังนี้

- ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผัก บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการ ปรับเปลี่ยนการผลิต (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น
- จัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงานแต่เกษตรกร หันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้น มันสำปะหลัง หรือพืชไร่อื่น ๆ ควรสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรม หากเกษตรกรต้องการกลับมาใช้พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานเหมือนเดิม จะได้ไม่ต้องมีต้นทุนการผลิตสูงในการปรับปรุงบำรุงดิน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมการปกครอง. 2564. แนวเขตการปกครองจังหวัด อำเภอดำบล. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. การใช้ที่ดินจังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2561. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกตามรายอำเภอจังหวัดสกลนคร

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	กุสุมาลย์	กุสุมาลย์
2		นาโพธิ์
3		นาเพียง
4		โพธิ์ไพศาล
5		อุ่มจาน
6	กุดบาก	กุดบาก
7		กุดไห
8		นาม่อง
9	โคกศรีสุพรรณ	ตองโขบ
10		เหล่าโพนค้อ
11		ด่านม่วงคำ
12		แมดนาทม
13	คำตากล้า	คำตากล้า
14		หนองบัวสิม
15		นาแต่
16		แพด
17	เจริญศิลป์	บ้านเหล่า
18		เจริญศิลป์
19		ทุ่งแก
20		โคกศิลา
21		หนองแปน
22	เต่างอย	เต่างอย
23		บึงหวาย
24		นาตาล
25		จันทร์เพ็ญ
26	นิคมน้ำอูน	นิคมน้ำอูน
27		หนองปลิง
28		หนองบัว
29		สุวรรณคาม
30	บ้านม่วง	ม่วง
31		มาย
32		ดงหม้อทอง
33		ดงเหนือ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	
34	บ้านม่วง (ต่อ)	ดงหม้อทองใต้	
35		ห้วยหลัว	
36		โนนสะอาด	
37		หนองกว้าง	
38		บ่อแก้ว	
39		พังโคน	พังโคน
40	ม่วงไข่		
41	แร่		
42	ไฮหย่อง		
43	ต้นผึ้ง		
44	พรรณานิคม		พรรณานิคม
45			วังยาง
46		พอกน้อย	
47		นาหัวบ่อ	
48		ไร่	
49		ช้างมิ่ง	
50		นาโน	
51		สว่าง	
52		บะฮี	
53		เชิงชุม	
54	โพนนาแก้ว	บ้านโพน	
55		นาแก้ว	
56		นาตงวัฒนา	
57		บ้านแป้น	
58		เชียงสี	
59	ภูพาน	สร้างค้อ	
60		หลุบเลา	
61		โคกภู	
62		กกปลาซิว	
63	เมืองสกลนคร	ธาตุเชิงชุม	
64		ขมิ้น	
65		จิวต่อน	
66		โนนหอม	

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
67		เขียงเครือ
68		ท่าแร่
69		ม่วงลาย
70		ดงชน
71		ห้วยยาง
72		พังขว้าง
73		ดงมะไฟ
74		ธาตุนาเวง
75		เหล่าปอแดง
76		หนองลาด
77		ฮางโฮง
78		โคกก่อง
79	วาริชภูมิ	วาริชภูมิ
80		ปลาไหล
81		หนองลาด
82		คำป่อ
83		ค้อเขียว
84	วานรนิวาส	วานรนิวาส
85		เตือศรีคันไชย
86		ซำก่าย
87		หนองสนม
88		คูสะคาม
89		ธาตุ
90		หนองแวง
91		ศรีวิชัย
92		นาซอ
93		อินทร์แปลง
94		นาคำ
95		คอนสวรรค์
96		กุดเรือคำ
97		หนองแวงใต้
98	สว่างแดนดิน	สว่างแดนดิน
99		คำสะอาด

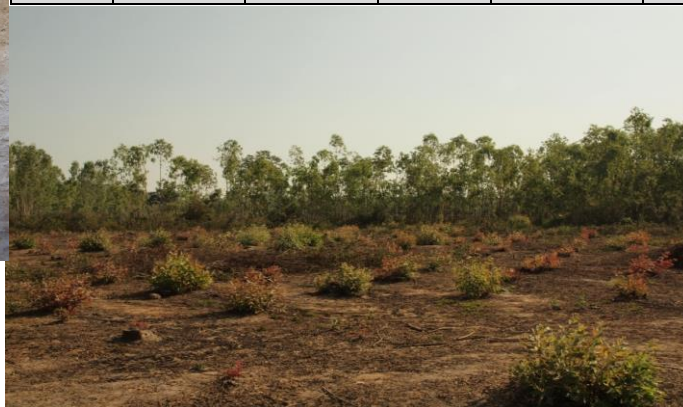
ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
100	สว่างแดนดิน (ต่อ)	บ้านต้าย
101		บงเหนือ
102		โพนสูง
103		โคกสี
104		หนองหลวง
105		บงใต้
106		ค้อใต้
107		พันนา
108		แวง
109		ทรายมูล
110		ตาลโกน
111		ตาลเนิน
112		ธาตุทอง
113	บ้านถ่อน	
114	ส่องดาว	ส่องดาว
115		ท่าศิลา
116		วัฒนา
117		ปทุมวาปี
118	อากาศอำนวย	อากาศ
119		โพนแพง
120		วาใหญ่
121		โพนงาม
122		ท่าก้อ
123		นาฮี
124		บะหว้า
125		โพนงาม
รวม	18	125

ที่มา: กรมการปกครอง, 2564

ชุดดิน	ชุมพลบุรี	Series Chp	กลุ่มชุดดินที่ 38
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนถึงทรายปนดินร่วน แล้วแต่ตะกอนที่น้ำพามาทับถมในแต่ละปี โดยแต่ละชั้นเนื้อดินและสีจะแตกต่างกันเห็นได้ชัดเจนเป็นสีน้ำตาล น้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลซีด จะพบจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 5.0-5.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อาจจะได้รับคามเสียหายจากน้ำท่วม ในฤดูน้ำหลาก		
ข้อเสนอแนะ	โดยทั่ว ๆ ไปเหมาะสมในการปลูกพืชผักสวนครัวในช่วงฤดูแล้ง เพราะใกล้แหล่งน้ำ ในช่วงฤดูฝนอาจจะมีคามเสียหายจากน้ำท่วมได้		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 1 หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินชุมพลบุรี

ชุดดิน	ชำนาญ	Series Cni	กลุ่มชุดดินที่ 15hi
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 1-2 %		
ภูมิลักษณะ	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินทรายแป็ง		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป็ง สีน้ำตาลปนเทาถึงน้ำตาลปนเทาเข้มมาก มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทรายแป็ง จนถึงดินเหนียว สีเทาอ่อน มีจุดประสีแดงหรือแดงปนเหลือง และมีศิลาแลงอ่อน (plinthite) ปริมาณ 5-50 % โดยปริมาตร อาจพบก้อนลูกรังปะปนอยู่บ้าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0)		
ข้อจำกัด	มีโอกาสเกิดชั้นดานไถพรวนได้ง่าย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ควรปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 2 หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินชำนาญ

ชุดดิน	ละหานทราย	Series Lah	กลุ่มชุดดินที่ 22hi
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ส่วนต่ำของพื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนของหินตะกอนเนื้อหยาบที่ถูกชะมาทับถม		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้ำ	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทรายหรือทรายปนดินร่วน สีน้ำตาล เทาปนน้ำตาล ดินล่างมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายและอาจพบดินร่วนเหนียวปนทรายในตอนล่างลึก ๆ สีเทา เทาปนชมพูจนถึงขาว จะพบจุดประสีแดงปนเหลือง น้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดจัดมาก (pH 4.5-5.5) ตลอดหน้าตัดดิน		
ข้อจำกัด	เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและสมบัติทางกายภาพของดิน โดยการใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด หากใช้ทำนา ควรจัดหาแหล่งน้ำในพื้นที่โดยการขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำ หากใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ต้องทำทางระบายน้ำออกจากพื้นที่		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 3 หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินละหานทราย

ชุดดิน	ภูพาน	Series Pu	กลุ่มชุดดินที่ 40
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิस्थฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง หรือแดงปนเหลือง อาจพบจุดประสีน้ำตาลแก่หรือเหลืองปนแดงปริมาณเล็กน้อย อาจพบลูกรังปริมาณเล็กน้อยร่วมกับเศษหินทรายในหน้าตัดดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย(pH 5.0-6.5) ในดินบน และกรดจัดมากถึงกรดจัด (pH 4.5-5.5) ในดินล่าง มักพบก้อนหินทรายลอยอยู่บนผิวดิน		
ข้อจำกัด	ควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และจัดระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ	ความอิ่มตัว	ฟอสฟอรัสที่	โพแทสเซียมที่	ความอุดม
	(ซม.)		แลกเปลี่ยน	เบส	เป็นประโยชน์	เป็นประโยชน์	สมบูรณ์
			แคตไอออน				ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
							

ภาพที่ 4 หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินภูพาน

ชุดดิน	ยางตลาด	Series Yl	กลุ่มชุดดินที่ 40
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2-12 %		
ภูมิสังฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อหยาบพวกหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	เร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนแดงและเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลปนแดงในดินล่าง ปฏิกริยา ดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ตลอดชั้นดิน		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย		
ข้อเสนอแนะ	ควรปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์และมีสมบัติทางกายภาพให้ดีขึ้นโดยใช้ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมี จัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงแก่ความต้องการของพืช		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิมิตัวเบส	พอสפורัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดิน และคำบรรยายชุดดินยางตลาด

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดสกลนครจำแนกตามอำเภอ ตำบล

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
กุดบาก	3,892	กุดบาก	91
		กุดไฮ	3,801
กุสุมาลย์	5,589	โพธิ์ไพศาล	5,589
โคกศรีสุพรรณ	11,013	ด้ามม่วงคำ	1,450
		ตองโขบ	1,994
		แมตนาทม	2,428
		เหล่าโพนค้อ	5,141
เจริญศิลป์	1,185	ทุ่งแก	1,185
เต่างอย	10,664	จันทร์เพ็ญ	6,645
		เต่างอย	1,930
		นาตาล	2,089
บ้านม่วง	4,635	ดงเหนือ	1,466
		บ่อแก้ว	3,169
		ม่วง	0.10
พรรณานิคม	83,133	ช้างมิ่ง	17,363
		นาหัวบ่อ	9,857
		พรรณา	16,610
		พอกน้อย	15,464
		ไร่	8,682
		วังยาง	14,983
		สว่าง	177
พังโคน	58,940	ต้นผึ้ง	5,243
		พังโคน	6,533

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
		ม่วงไข่	12,233
		แร่	11,616
		ไฮหย่อง	23,318
โพธาราม	1,210	นาตงวัฒนา	670
		บ้านโพธิ์	540
ภูพาน	2,398	โคกภู	466
		สร้างค้อ	1,933
เมืองสกลนคร	94,500	ขมิ้น	26,197
		โคกก่อง	1
		เซียงเครือ	20,079
		ดงมะไฟ	2,874
		ธาตุเชิงชุม	173
		ธาตุนาเวง	870
		พังขว้าง	8,933
		หนองลาด	13,541
		ห้วยยาง	6,124
		ฮางโฮง	15,706
วานรนิวาส	20,075	กุดเรือคำ	3,077
		คูสะคาม	5,733
		เตือศรีคันไชย	3,450
		นาคำ	3,508
		วานรนิวาส	497
		อินทร์แปลง	3,810

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
สว่างแดนดิน	13,665	บงเหนือ	2,384
		บ้านถ่อน	151
		แวง	2,864
		สว่างแดนดิน	943
		หนองหลวง	7,326
ส่องดาว	96	ท่าศิลา	96
รวม		310,994.62	

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภทอ่าง	อำเภอ	ตำบล	หน่วย: ล้าน ลบ.ม.	
					ระดับน้ำต่ำสุด	ระดับน้ำเก็บกัก
1	อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำบ่อ	กลาง	เมืองสกลนคร	พังขว้าง	0.15	2.20
2	อ่างเก็บน้ำห้วยทรายตอนบน 1	กลาง	เมืองสกลนคร	พังขว้าง	0.27	2.1
3	อ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น	กลาง	เมืองสกลนคร	พังขว้าง	0.239	3.188
4	อ่างเก็บน้ำห้วยคำ	กลาง	วานรนิวาส	คูสะคาม	0.4	6.5
5	อ่างเก็บน้ำห้วยกระเเมอ	กลาง	กุดบาก	กุดไผ่	0.7	8.99
6	อ่างเก็บน้ำห้วยคำบกน้อย	กลาง	ส่องดาว	ท่าศิลา	0.495	4
7	อ่างเก็บน้ำภูเพ็ก	กลาง	พรรณานิคม	นาห้วยบ่อ	0.175	2.7
8	อ่างเก็บน้ำห้วยหินแตก	กลาง	พรรณานิคม	ไร่	0.15	1.5
9	อ่างเก็บน้ำห้วยก้านเหลือง	กลาง	สว่างแดนดิน	หนองหลวง	0.52	5.9
10	อ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง	กลาง	พังโคน	ม่วงไข่	0.38	1.63
11	อ่างเก็บน้ำห้วยซึ่หิน	กลาง	ภูพาน	สร้างค้อ	0.55	4
12	อ่างเก็บน้ำห้วยแช่	กลาง	ภูพาน	สร้างค้อ	0.225	3.8
13	อ่างเก็บน้ำห้วยหวด	กลาง	เต่างอย	จันทร์เพ็ญ	1.29	21
14	อ่างเก็บน้ำโคกภูใหม่ 2	กลาง	ภูพาน	โคกภู	0.12	1
15	อ่างเก็บน้ำห้วยซวง	กลาง	วานรนิวาส	กุดเรือคำ	0.4	6

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

หน่วย: ล้าน ลบ.ม.

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภทอ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ เก็บกัก
16	อ่างเก็บน้ำห้วยคำฝักหนาม	กลาง	บ้านม่วง	บ่อแก้ว	0.44	2.91
17	อ่างเก็บน้ำซำบคำโรงสี	กลาง	บ้านม่วง	บ่อแก้ว	0.5	2
18	อ่างเก็บน้ำบ้านดงมะไฟ	กลาง	บ้านม่วง	บ่อแก้ว	0.1	1
19	อ่างเก็บน้ำห้วยรังแร้ง	กลาง	บ้านม่วง	ดงเหนือ	0.2	2.2
20	อ่างเก็บน้ำห้วยนา	กลาง	เต่างอย	นาตาล	0.16	1.82
21	อ่างเก็บน้ำห้วยโทยาง	กลาง	โคกศรีสุพรรณ	เหล่าโพนค้อ	0.7	7.75
22	อ่างเก็บน้ำห้วยทราย	กลาง	โคกศรีสุพรรณ	ตองโขบ	0.003	1.5
23	อ่างเก็บน้ำห้วยเตี้ยก	กลาง	เมืองสกลนคร	ห้วยยาง	0.24	4
24	อ่างเก็บน้ำห้วยอ่าง	กลาง	เมืองสกลนคร	ห้วยยาง	0.12	1.5
25	อ่างเก็บน้ำห้วยเคลิ้ม	กลาง	เมืองสกลนคร	ห้วยยาง	0.11	1.5
26	อ่างเก็บน้ำห้วยเรือ	กลาง	เมืองสกลนคร	ดงมะไฟ	0.15	2.9
27	อ่างเก็บน้ำห้วยหินชะแนนใหญ่	กลาง	กุสุมาลย์	โพธิ์ไพศาล	0.17	12.5
28	อ่างเก็บน้ำห้วยทรายสว่าง	กลาง	สว่างแดนดิน	สว่างแดนดิน	0.122	1.1
29	อ่างเก็บน้ำห้วยโทง	กลาง	วานรนิวาส	วานรนิวาส	0.04	7.6
30	อ่างเก็บน้ำน้ำอูน	ใหญ่	พังโคน	แร่	45	520
31	อ่างเก็บน้ำน้ำพุง	ใหญ่	ภูพาน	โคกภู	45	165
รวม					93	735

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินแยกตามอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอบ้านม่วง	211,113	กุดบาก	35,008
ดงหม้อทองใต้	56,369	อำเภอสว่างแดนดิน	110,179
ห้วยหลัว	43,323	โคกสี	38,005
บ่อแก้ว	40,686	บงเหนือ	22,138
หนองกวาง	25,864	โพนสูง	17,057
มาย	21,149	คำสะอาด	15,952
โนนสะอาด	12,590	สว่างแดนดิน	10,939
ดงหม้อทอง	9,743	บ้านต้าย	2,726
ดงเหนือ	1,391	บ้านถ่อน	1,733
อำเภอวานรนิวาส	135,833	หนองหลวง	1,204
หนองแวงใต้	36,533	ค้อใต้	424
นาซอ	27,063	อำเภอเจริญศิลป์	105,933
ธาตุ	20,121	หนองแปน	47,025
นาคำ	13,893	บ้านเหล่า	44,847
คูสะคาม	13,347	ทุ่งแก	11,914
หนองแวง	12,439	เจริญศิลป์	2,147
กุดเรือคำ	10,028	อำเภอภูพาน	102,284
อินทร์แปลง	1,806	หลุบเลา	36,061
ข้าวก่าย	441	โคกภู	30,653
วานรนิวาส	164	สร้างค้อ	30,067
อำเภอคำตากกล้า	127,231	กกปลาซิว	5,503
แพด	41,955	อำเภอส่องดาว	93,260
คำตากกล้า	39,458	ท่าศิลา	57,917
นาแต่	31,944	ส่องดาว	26,956
หนองบัวลิม	13,874	ปทุมวาปี	6,941
อำเภอคำตากกล้า	118,623	วัฒนา	1,447
นาม่อง	44,151	อำเภอพรรณานิคม	58,688
กุดไผ่	39,464	นาใน	27,758

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอพรหมานิกม	58,688	อำเภอพังโคน	11,293
ไร่	17,313	แร่	7,871
นาหัวบ่อ	13,617	พังโคน	3,422
อำเภอกุสุมาลย์	44,896	อำเภอเมืองสกลนคร	9,688
นาเพียง	18,710	ห้วยยาง	5,668
นาโพธิ์	11,788	ขมิ้น	3,387
กุสุมาลย์	7,437	ดงมะไฟ	633
โพธิ์ไพศาล	6,961	อำเภอโคกศรีสุพรรณ	8,681
อำเภอวาริชภูมิ	41,099	แมคนาทม	6419
คำบ่อ	30,484	ตองโขบ	1754
ค้อเขียว	4,167	เหล่าโพนค้อ	508
ปลาไหล	3,584	อำเภอโพนนาแก้ว	2,371
วาริชภูมิ	2,864	บ้านโพน	1714
อำเภอนิคมน้ำอูน	33,870	นาตงวัฒนา	657
หนองบัว	17,643		
หนองปลิง	9,658		
นิคมน้ำอูน	4,944		
สุวรรณคาม	1,625		
อำเภออากาศอำนวย	25,240		
นาฮี	11,803		
ท่าก้อน	7,674		
วาใหญ่	5,741		
โพนงาม	14		
สามัคคีพัฒนา	8		
อำเภอต่างอย	23,440		
จันทร์เพ็ญ	18,878		
นาตาล	3,931		
ต่างอย	631		

ที่มา: สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจังหวัดสกลนคร

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวนาปี	188,551	2,233,034
2	ยางพารา	24,100	271,124
3	มันสำปะหลังโรงงาน	17,985	162,021
4	ข้าวนาปรัง	8,369	59,238
5	ปาล์มน้ำมัน	3,531	30,082
6	อ้อยโรงงาน	1,838	21,826
7	ยูคาลิปตัส	882	6,872
8	มะเขือเทศโรงงาน	1,323	6,097
9	หวาย	585	2,544
10	ลำไย	438	1,690
11	มะม่วง	456	1,536
12	หญ้าเลี้ยงสัตว์	291	1,476
13	ถั่วลิสง	365	1,113
14	พริกชี้หนูเม็ดใหญ่	603	1,109
15	มันฝรั่งพันธุ์โรงงาน (มีพันธุ์สัญญา)	228	1,096
16	ไม้ยืนต้นอื่น ๆ	216	1,081
17	กล้วยน้ำว้า	432	917
18	น้อยหน่า	194	877
19	แตงโมเนื้อ	104	756
20	ไม้สัก	124	641
21	ข้าวโพดหวาน	302	619
22	ข้าวโพดรับประทานฝักสด	248	537
23	ปอเทือง	70	536
24	มะขาม	156	533
25	ทุเรียน	141	507

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรของเกษตรกรจังหวัดสกลนคร

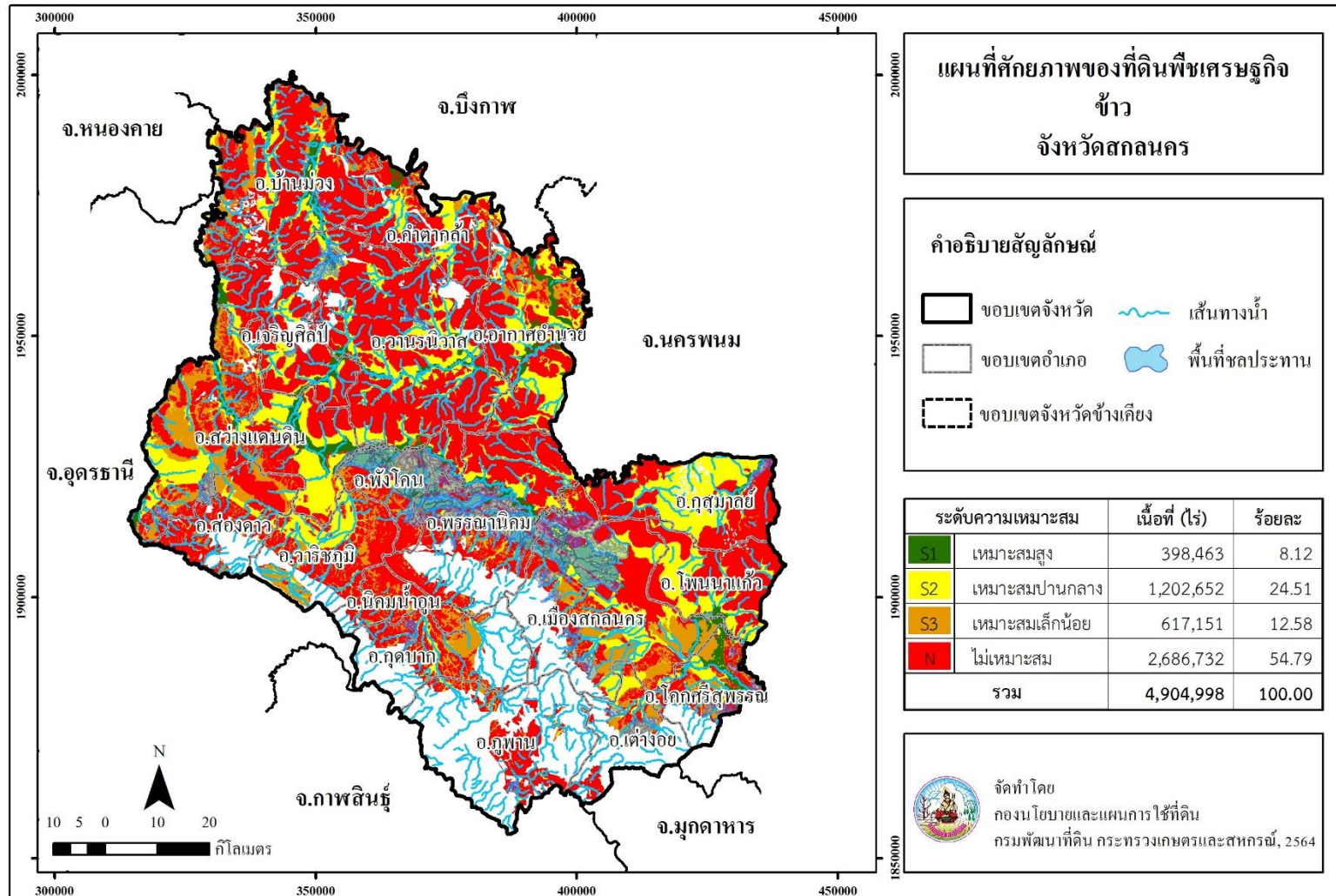
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	กระชายดำ	2	17	พรรณานิคม วานรนิวาส
2	กระเจียบแดง	5	56	กุดบาก พังโคน วานรนิวาส ภูพาน
3	กฤษณา	5	43	อากาศอำนวย วาริชภูมิ ภูพาน ต่างออย บ้านม่วง
4	ขมิ้นชัน	5	58	วานรนิวาส พรรณานิคม เมืองสกลนคร ภูพาน
5	คราม	65	668	สว่างแดนดิน กุดบาก พรรณานิคม
6	คำฝอย	1	7	พรรณานิคม
7	ดีปลี	1	5	ภูพาน
8	ตะไคร้หอม	4	23	กุดบาก วานรนิวาส ภูพาน
9	พริกไทย	1	12	เจริญศิลป์
10	ฟ้าทะลายโจร	2	18	ภูพาน วานรนิวาส
11	มะแขว่น	1	5	ภูพาน
12	มะแว้งเครือ	1	13	วานรนิวาส
13	ยอบ้าน	1	8	วานรนิวาส
14	สมุนไพรอื่น ๆ	8	112	สว่างแดนดิน อากาศอำนวย วานรนิวาส ภูพาน
15	หญ้าหวาน	1	3	โคกศรีสุพรรณ
16	ไพล	4	31	วานรนิวาส พรรณานิคม ภูพาน
รวม		107	1,079	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

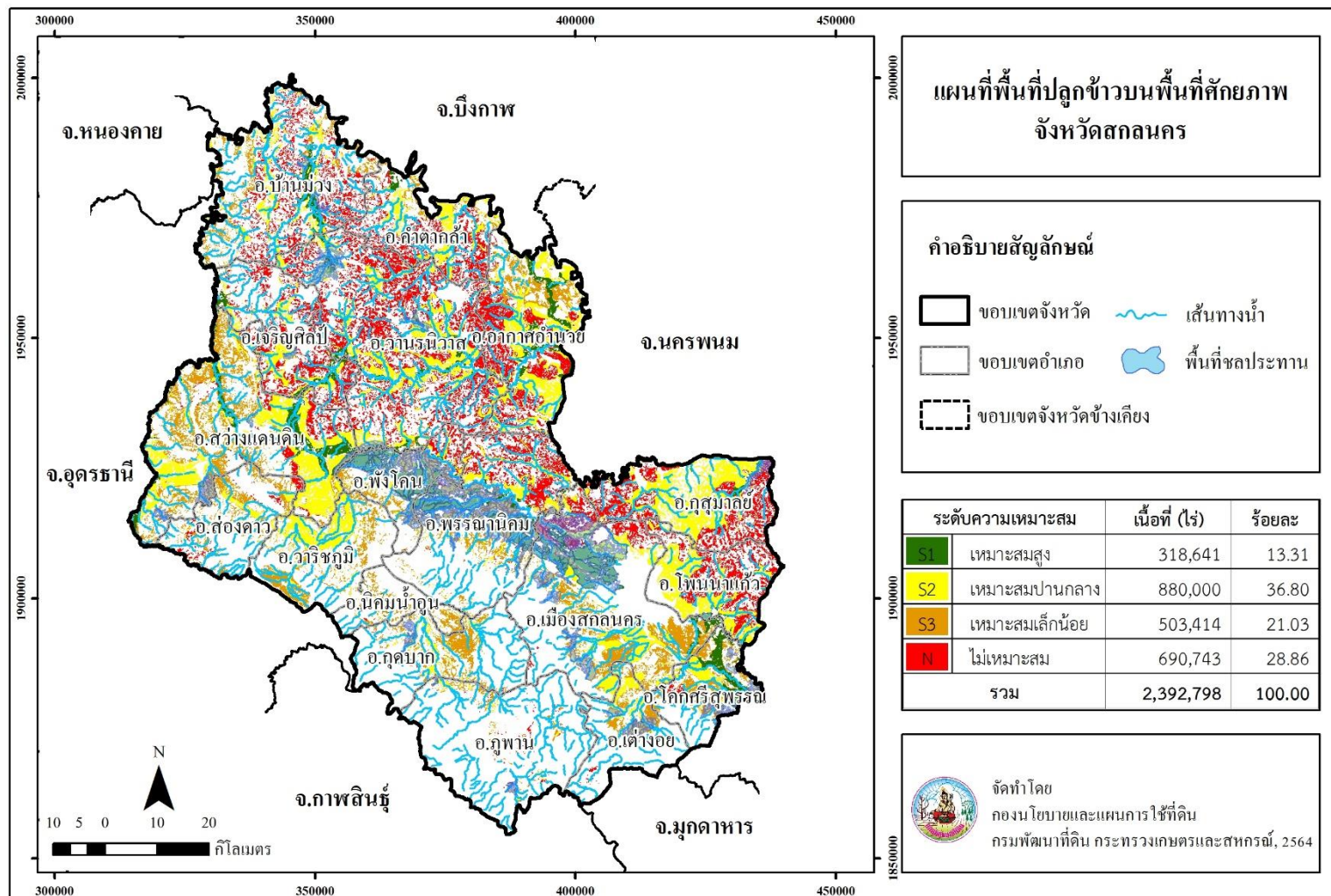
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
สหกรณ์การเกษตร	45	โรงงานด้านการเกษตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	51
ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	2	โรงสีขนาดกลาง	4
โรงงานผลิตมันเส้น	1	โรงสีขนาดเล็ก	15
โรงงานแปรรูปผลผลิตจากยางพารา	1		
โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา	1		
รวม	50	รวม	70

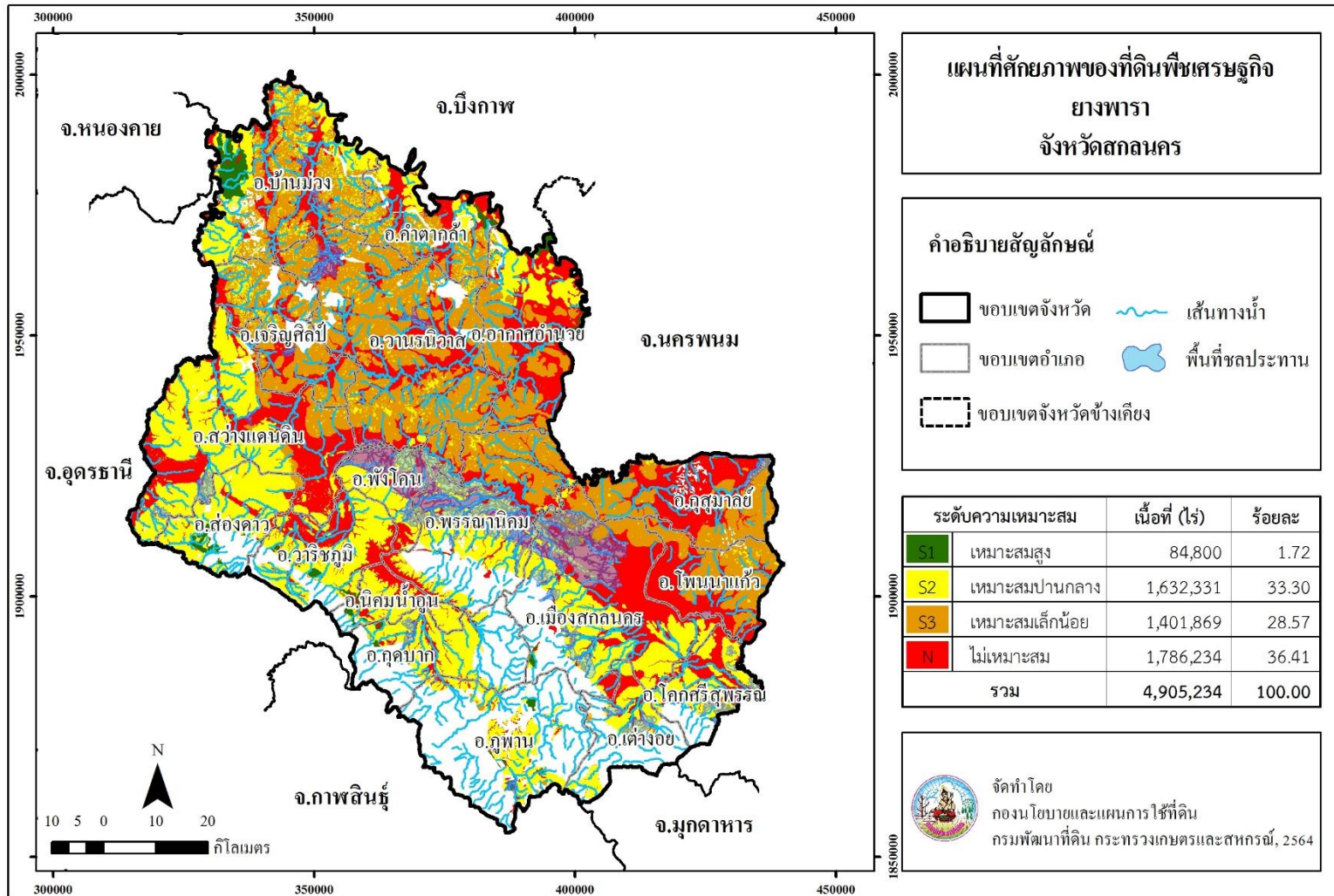
ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

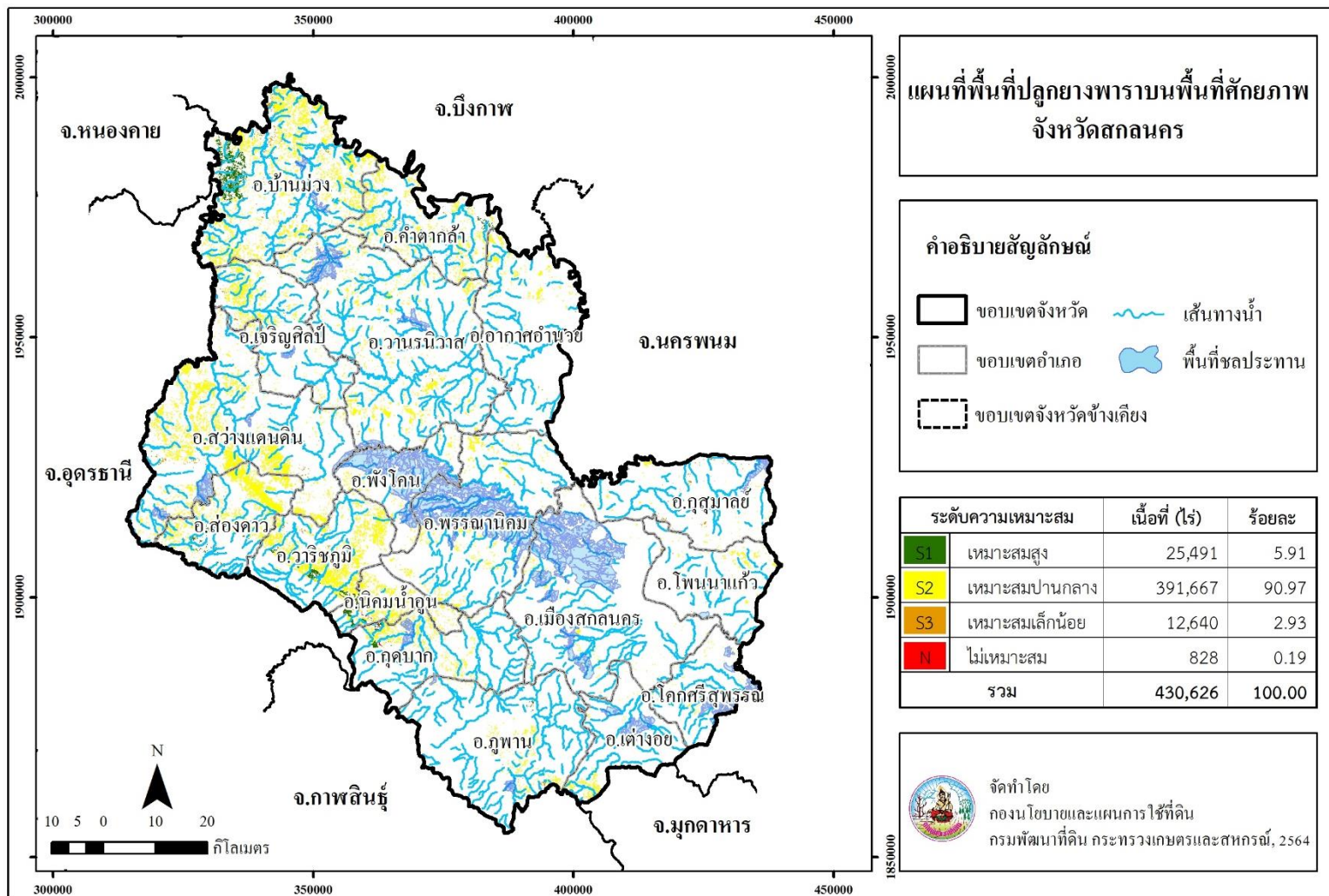
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดสุพรรณบุรี

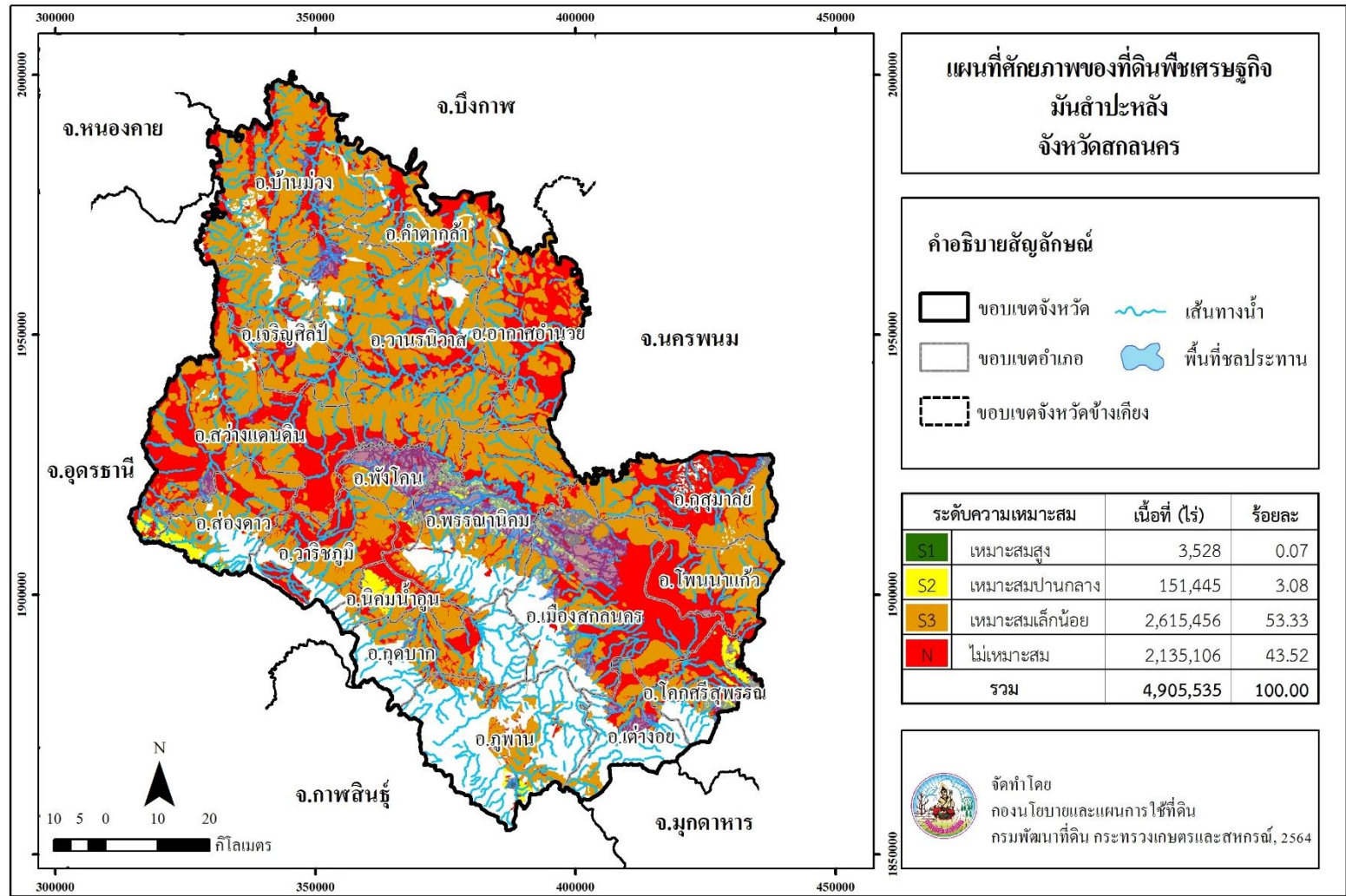
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสุพรรณบุรี

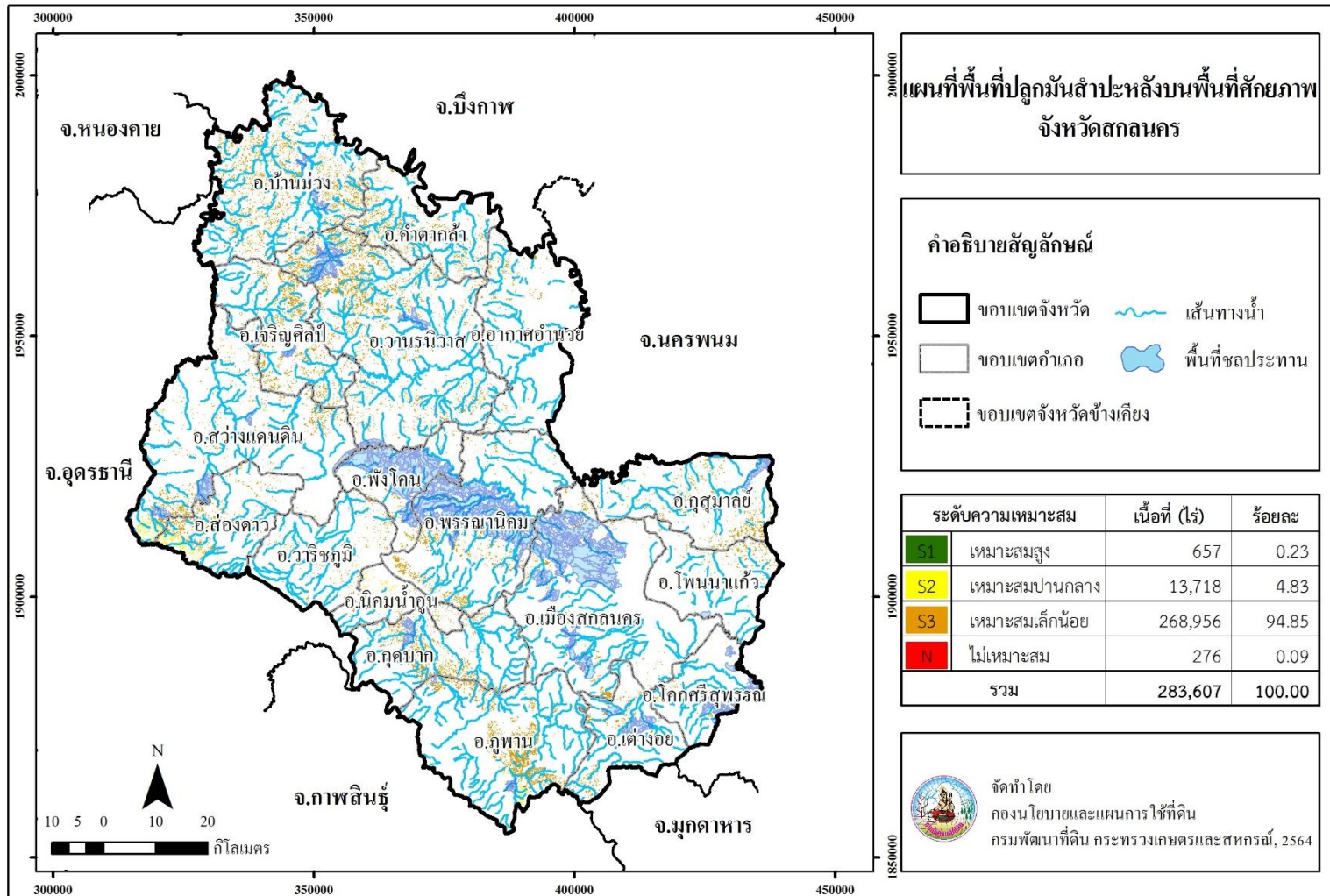
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดสุพรรณบุรี

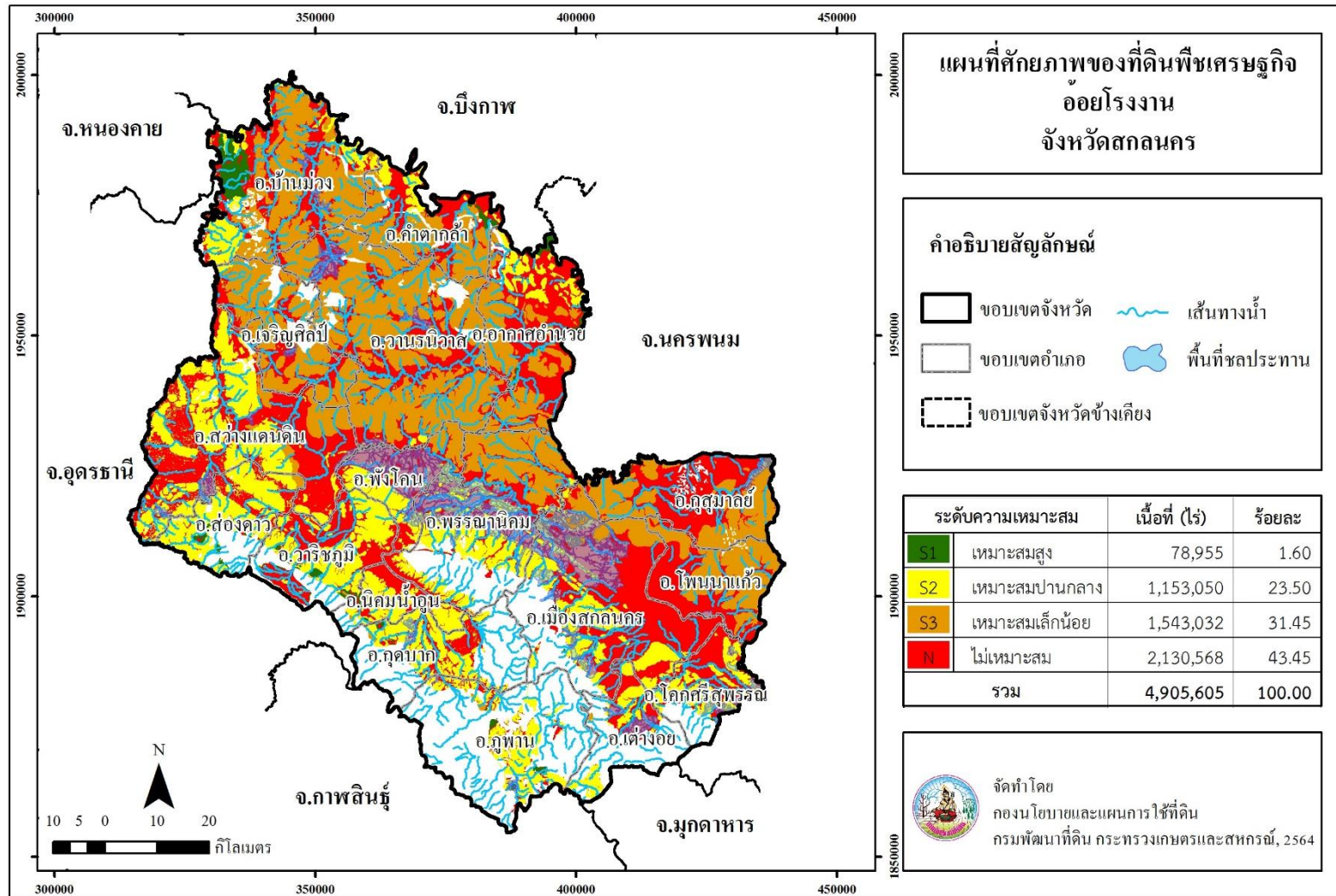
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสุพรรณบุรี

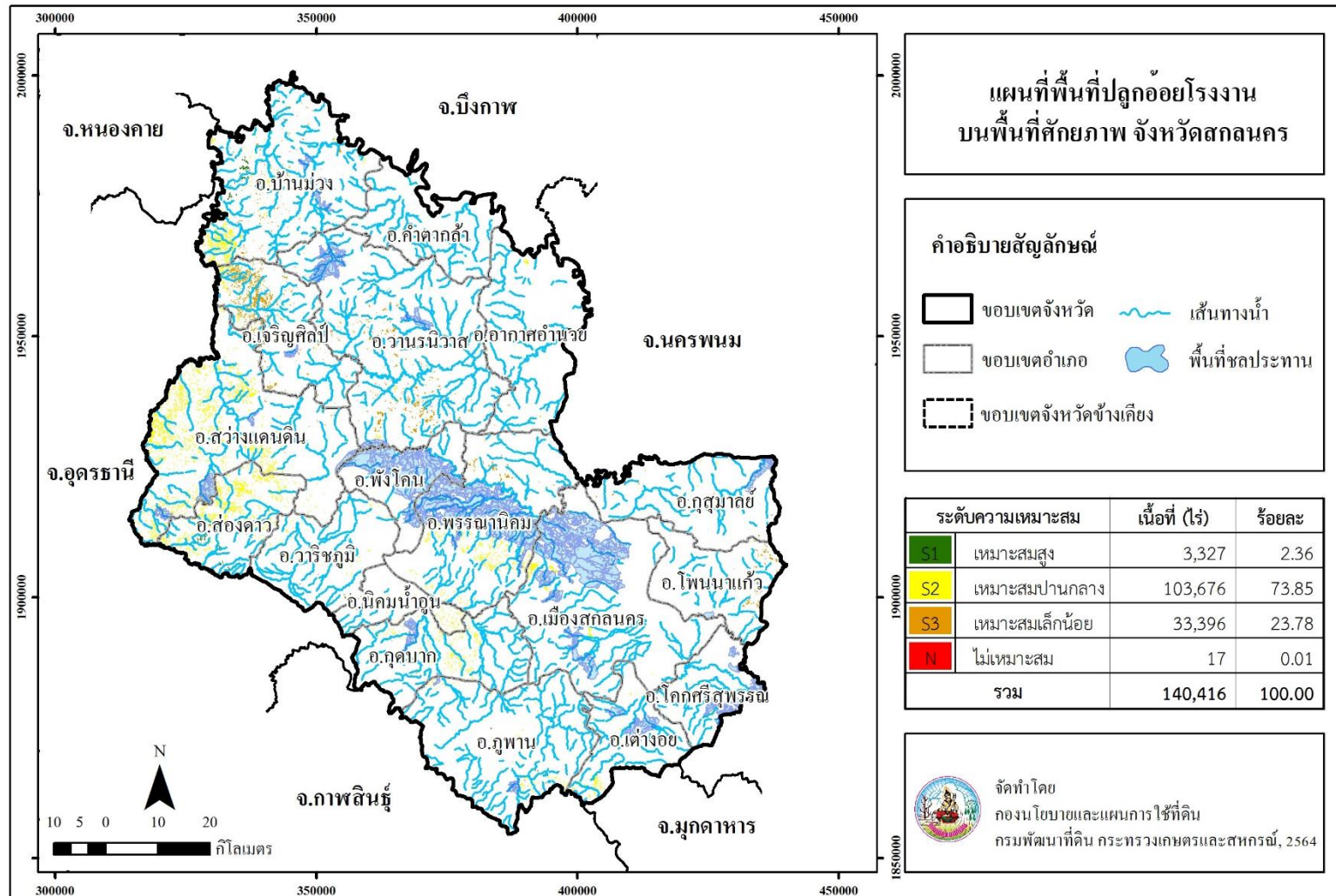
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกอัยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสุพรรณบุรี

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD